

ISSN 1300-2805

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEKOKULU

Cilt: X

Sayı: 3

Temmuz 2005

GAZİ
BEDEN EĞİTİMİ ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

GAZİ JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: X

Issue: 3

July 2005

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Sahibi ◆ **Owner**

Prof. Dr. Kadri YAMAÇ
Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni ◆ **Editor-in Chief**

Prof. Dr. A. Faik İMAMOĞLU
Beden Eğitimi ve Spor Y.O. Müdürü

Yazı İşleri Sorumlusu ◆ **Editor**

Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN

Yayın Kurulu ◆ **Editorial Board**

Prof. Dr. Kemal TAMER	Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Prof. Dr. A. Faik İMAMOĞLU	Prof. Dr. Özbay GÜVEN
Prof. Dr. Yaşar SEVİM	Prof. Dr. Mehmet GÜNAY
Prof. Dr. A. Azmi YETİM	Prof. Dr. Güner EKENCİ
Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN	Prof. Dr. Ömer ŞENEL

Bu Sayının Hakemleri ◆ **Scientific Advisers of this Issue**

Prof. Dr. Can İKİZLER (Beykent Ü.)	Prof. Dr. A. Ahmet DOĞAN (KTÜ)
Prof. Dr. Özbay GÜVEN (Gazi Ü.)	Doç. Dr. Tayfun AMMAN (Marmara Ü.)
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY (Gazi Ü.)	Yrd. Doç. Dr. Velittin BALCI (Ankara Ü.)
Prof. Dr. Sami MENGÜTAY (Marmara Ü.)	Yrd. Doç. Dr. İbrahim CİCİOĞLU (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Güner EKENCİ (Gazi Ü.)	Yrd. Doç. Dr. Fatih YENEL (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN (Hacettepe Ü.)	

Yayın ve Dağıtım Koordinatörlüğü ◆ **Coordinators**

Yrd. Doç. Dr. Fatih YENEL Arş. Gör. Pınar KARACAN DOĞAN
Arş. Gör. Mehmet TUNÇKOL

Yazışma Adresi ◆ **Correspondence Address**

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Abant Sokak No: 12 Gazi Mahallesi/ANKARA
Tel : (0.312) 202 35 40/34 • Faks : (0.312) 212 22 74
E.mail:besyo@gazi.edu.tr

Baskı ◆ **Print**

Sim Matbaacılık Ltd. Şti.
Tel : (0.312) 230 22 09 • Faks : (0.312) 230 41 39
E-mail:simmatbaasi@tinet.net.tr

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır.

G.J.P.E.S.S. is published quarterly

ISSN 1300-2805

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

Cilt
Sayı
Temmuz

X
3
2005

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Volume
Issue
July

İÇİNDEKİLER

**SPORDA PSİKO - SOSYAL
ALANLAR**

Türkiye Futbol Liglerindeki
Şike Olgusunun İncelenmesi ve
Türk Futboluna Yansımalarının
Değerlendirilmesi

3 - 18

Faruk ALBAY
M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL
S. Ahmet AĞAOĞLU
Y. Selim AĞAOĞLU

Elit Takım Sporcularının
Kendini Gerçekleştirme ve Sürekli Kaygı
Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

19 - 28

Dilşad MİRZEOĞLU
Canan ÇETİNKANAT

**HAREKET VE ANTRENMAN
BİLİMLERİ**

Farklı Lig Kategorilerindeki Bayan
Voleybol Oyuncularının Seçilmiş Fiziksel
Uygunluk Parametrelerinin
Değerlendirilmesi

29 - 38

Beyza ŞİMŞEK
Fehmi TUNCEL
Hayri ERTAN
Salim GÖKTEPE

7-8 Yaş Grubu Ritmik Cimnastik Sporuna
Devam Eden Kız Çocukları ile Spor
Etkinliğine Katılmayan Aynı Yaş Grubu Kız
Çocukların Bazı Fiziksel Özelliklerinin
Karşılaştırılması

39 - 50

Ayşegül EVREN
Sürhat MÜNİROĞLU

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETİMİ**

Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi
Dersine Yönelik Görüşleri

51 - 62

Zekai PEHLIVAN
Beytullah DÖNMEZ
Hülya YAŞAT

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokullarındaki Fiziki Ortamların
Değerlendirilmesi

63 - 72

S. Murat YILDIZ
Müslim BAKIR

CONTENTS

**PSYCHO - SOCIAL AREAS IN
SPORT**

Investigating the Fix-Game
Subject and Evaluating Its
Reflection on Turkish
Professional Football Leagues

The Relationship Between Trait Anxiety
and Self-Actualization Levels of Elite
Team Players

**MOWEMENT AND TRAINING
SCIENCES**

The Evaluation of Selected Physical
Fitness Parameters at Different League
Categories in Female
Volleyball Players

Comparisons of Some Physical Features
of 7-8 Age Group Girls
Which Attend to Rhythmic Gym
Sport and Which Don't

**TEACHING AND TRAINING
SCIENCES**

Classroom Teachers' Ideas on the
Physical Education

SPORTS MANAGERMENTS SCIENCES

Quality Scale for Evaluating the Level of
Perceived Quality of Services Provided in
School of Physical Education and Sports

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), X (2005), 3

TÜRKİYE FUTBOL LİGLERİNDEKİ ŞİKE OLGUSUNUN İNCELENMESİ VE TÜRK FUTBOLUNA YANSIMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Faruk ALBAY *

M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL *

S.Ahmet AĞAOĞLU *

Y. Selim AĞAOĞLU **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye futbol liglerindeki şike olgusunu aktif profesyonel futbolcu görüşleri çerçevesinde incelemek ve bu olgunun Türk futboluna yansımalarını değerlendirmektir. Anket yöntemi ile yapılan bu çalışmaya farklı liglerde oynayan toplam 824 profesyonel futbolcu katılmıştır.

Araştırmaya göre futbolcuların bizzat içinde yer aldıkları şike türleri; teşvik primi alma ve danışıklı müsabaka oynama biçimindedir. Deneklerce yaşanan bu olaylardan "teşvik primi alma"; ligde kalma mücadelesinde %32 (n=264), şampiyonluk mücadelesinde %33.1(n=273), "danışıklı maç oynama"; ligde kalmada %23.3 (n=192), şampiyonlukta %21.6 (n=177) nispetinde gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra şike olgusunda kimin ne ölçüde yer aldığı konusundaki denek görüşlerinin birinci tercih dağılımı da; yönetici (%34.6), hakem (%29.7), federasyon (%15.2), müşterek bahisçi (%1.8) futbolcu (%4.7) ve antrenör (%4) şeklinde belirginleşmektedir. Diğer yandan denekler şikenin yapılış biçiminde kullanılan yöntemleri de; hakemin taraflı tutumu (%36), teşvik primi (%34), hatır yolu (%17.9), futbolcuya yapılan teklif (%10.7) şeklinde sıralamaktadır. Burada şike yapma konusunda yönetici ve hakem unsuru ile diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (p<0.05).

Çalışmada bir başka önemli nokta; futbolcuların ligde iddiasız duruma düştüğünde kalan maçları gerçek güçleri ile oynayamamasıdır (%82.6). Denekler bunu daha çok motivasyon eksikliğine bağlamaktadır (%71.8). Deneklerin teşvik primi ile bu eksikliğin giderilebileceğini belirtmesi de, bu çalışmanın dikkat çekici diğer bir sonucudur (%73.7).

Anahtar Kelimeler: Şike, Futbol

Geliş tarihi: 08.05.2003; Yayına kabul tarihi: 24.02.2006

* Ondokuzmayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, SAMSUN

** Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TOKAT

INVESTIGATING THE FIX-GAME SUBJECT AND EVALUATING ITS REFLECTION ON TURKISH PROFESSIONAL FOOTBALL LEAGUES

SUMMARY

The purpose of this study was to investigate the fix-game subject around the fact that the point of view of active professional football players and evaluate the reflection of this to the Turkish Professional football leagues. To this study football players who were playing different teams were participated as subjects and 824 questionnaires were given out.

According to this study fix game type in which football players take place was of substantiate premium from other teams and playing game as prearranged.

It is become true that substantiate premium of 32 % (n=264) who were trying to remain at league, 33.1 % (n=273) were trying to be champion. And it is become true that prearranged game of 23.3 % (n=192) subjects who were trying to remain at league, 21.6 % (n=177) were trying to be champion.

In addition subjects' first preference point of view of fvc game action who takes places were; managers (32.6 %), referees (29.7 %) football federation (15.2 %), mutual wagers (4.7 %) and coach (4.0 %) to become true. On the other hand, subjects classified that the format of fbc game were; behavior of referees as bias (36 %), substantiate premium (34 %), by the way of sake (17.9 %), offering to the football players (10.7 %). it is concluded that effects of referee and managers significantly different others ($p < 0.05$).

At this study another important point that the football players were in unassertive positions in the league. They were not performing their real proficiency (82.6 %). Subjects were giving cause for absent of motivation (71.8 %). It is to be at tensioned that subjects define motivation can be provided by substantiate premium (73.7%).

Key Words: Fix-game, Football

GİRİŞ

Günümüzde futbol, uluslararası futbol birliğine (FIFA) bağlı 204 ülkenin özerk federasyonu bünyesinde yaklaşık 32.000 kulüp ve bunların yönetici, futbolcu ve diğer çalışanları ile 2.5 milyonu aşan aktif insan gücü potansiyeline sahiptir. Bu haliyle Futbol, haftada 15 bin ulusal maçta, 60 bin hakemin görev aldığı dev bir sektör görünümündedir. Öyle ki dünya ticaretinin % 3'ünü oluşturan global sporun içinde, ülke başına düşen ortalama 1.5 milyar dolar ile yılda yaklaşık 300 milyar dolar civarında olduğu belirtilen bir para dönüşümü söz konusudur (Sarıbrahimoğlu, 2002; İker, 2002). Genel olarak futbolun dünyadaki bu hızlı gelişimi, Türkiye'de de benzerlikler gösterir. Türkiye'de erkek nüfusunun çoğunluğu futbol tutkunudur. Son yıllarda bayanların da katılımıyla, seyirci oranlarında anlamlı artışlar görülmektedir. Nitekim 1996 verilerine göre; statlara maç izlemeye giden insan sayısı yıllık beş milyara yakındır. Türk futbolundaki sezonluk ciro ise yaklaşık bir milyar doları aşmaktadır (Döşyılmaz, 1998).

Esasen spora aktif ya da pasif katılımı sağlayan faktörlerden birisi uluslararası alanda kazanılan başarılarıdır. Çünkü spor, ülke imajı ile birlikte gençlerin topluma uyum sürecinde önemli bir etkidir (Allison, Monnington, 2002). Elit spordaki başarı profili bütün ülkelerde benzer bir seyir izler ve bu Türkiye açısından da farklı değildir. Ancak katılımı motive eden başarının spor dalları itibariyle değişik nispetlerde gerçekleştiği söylenebilir. Bu manada futbolun toplumda yer alan her insana hitap etme özelliğinden dolayı diğer spor branşları içinde açıkça üstünlüğü gözlenmektedir.

Bugün ulusal ya da uluslararası futbol müsabakalarını dünyada her hafta yaklaşık bir milyar seyirci, stadlarda ve medyada ilgiyle takip etmektedir (Iker, 2002). Bu sektördeki hareketliliğin yaşam kaynağı kuşkusuz futbolculardır. Çünkü izleyici daha çok onların futbol becerilerini görmeyi arzulamaktadır. Özellikle bunlar yıldız oyuncu ise, bu arzu daha da keskinleşerek bağımlılık oluşturabilir. Tartışmasız bu süreç; futbolda yönetim unsurlarını harekete geçiren bir etkiyi de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden kulüpler bütçeleri nispetinde yıldız oyuncu kazandırmak için büyük çaba sarf eder. Mesela, Real Madrid'in 2000 yılında Figo'yu 54.13 ve 2001 yılında da Zidane'ı 67 milyon dolara alması (Talimciler, 2002), bu çabanın açık bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Aslında bu uygulama çift taraflı çalışan bir süreçtir ve asla ekonomik bir kayıp olarak düşünülmez. Çünkü yetenekli oyunculara sahip kulüplerin elde edeceği başarılar, izlenme oranını ve dolayısıyla ekonomik kaynakları artırmaktadır. Kısaca başarı ekonomi ile ilişkilidir ve günümüz futbolunda artık ekonominin kuralları işlemektedir.

Ancak futbolda her zaman başarıya ulaşmak mümkün değildir. Çünkü futbol sürprizlerle dolu bir oyundur. Belki de futbol biraz da bu haliyle heyecan vericidir. Fakat ne var ki başarının her şeyin ötesinde değerlendirildiği bir ortamda başarısızlığa tahammül etmek çok güçtür. Bu yüzden sonuçlardan etkilenenler, futbol içi ve dışı tüm güçleri kullanmak suretiyle sayısız çareye başvurabilirler. Kaldı ki günümüzde başarı sadece skorla ilişkilendirilmemekte aynı zamanda şehir, bölge ya da ulus şovenizmi kapsamında da değerlendirilmektedir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlar şampiyonluk ya da küme düşmeyi çok önemli hale getirmekte, böylece başarısızlıklar, hem kulüplerin büyük oranda borçlanarak ağır ekonomik zararlara uğramalarına, hem de siyasi yönden güç kayıplarına neden olmaktadır. Şüphesiz bu anlayış futbolun doğal rekabet boyutlarını tırmandırarak onun esas mecrasından uzaklaşmasının nedeni olarak gösterilebilir. Bilhassa başarısızlıkla birlikte kulüp idarecilerinin siyasi ve ekonomik statülerinde ortaya çıkan değişiklikler bu süreci doğrudan etkileyen en önemli unsurdur. Bunun yanı sıra başarısızlık fenomeni futbolcular için de büyük bir kaygı kaynağıdır. Bu yüzden onlar da başarısız bir takımında yer almayı çoğu kez gelecekleri için bir engel görürler.

Neticede futbola yalnız kazanmak gibi, alternatifsiz tek kutuplu bir anlam yüklendiğinde, sektörde fonksiyonel olan kişi ve kurumların normal müsabaka akışını değiştirebilecek olaylara yönelmeleri muhtemel gibi görünmektedir. Şike olarak tanımlanan bu davranış örnekleri kamuoyunda sıkça gündeme gelmesine karşın, kolayca açığa çıkarılabilecek ve çözümlenebilecek

meseler değildir. Çünkü çoğu zaman konuyla ilgili, denetçi kurumlara yeteri kadar ikna edici kanıt sunulamamaktadır. Esasen söz konusu olaylarda yeterli kanıt sağlanamaması; meselenin kişilerden çok kurumları etkilemesinden ve tesir sahasının kitleleri ilgilendirmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Belki de olaylar çoğu kez bu yönüyle takipsiz kalmakta ve faileri de cezasız bırakılmaktadır. Fakat sporun ruhuyla bağdaşmayan bu davranışlar Türk futbolunun gelişimi açısından oldukça önem taşımaktadır. Eldeki çalışmayla, futbol oyununun en önemli unsuru olan futbolculara, şike ile ilgili sorular yöneltilerek, olgu üzerinde derinleşmek ve ülke futbolunun gelişimine bir katkı sağlamak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın evrenini 2002-2003 futbol sezonunda Türkiye profesyonel futbol liglerinde yer alan 155 kulüpten 4922 futbolcu, örneklemini ise random usulüyle seçilmiş 42 kulüp ve bunlarda oynayan 824 profesyonel futbolcu oluşturmaktadır. Örneklemin dağılımı aşağıdaki gibidir.

Lig seviyesi	Süper Lig	II. Lig A	II. Lig B	III. Lig	Toplam
Evren	636	507	1875	1904	4922
Örneklem	95	236	295	198	824
Oran (%)	14.9	46.5	15.7	10.4	16.7

Çalışmada veri toplama yöntem ve aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Deneklere uygulanan anket formu, konuya uygunluk, her sorunun konu ile ilişkisi, kapsamı ve soruların açık ve anlaşılır olması yönünden uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Anket deneklere sunulmadan önce, Türkiye I. Süper Profesyonel Futbol Liginde mücadele eden Samsunspor'lu futbolcular üzerinde uygulanmış ve soruların amaca uygunluğu kontrol edilerek anket üzerinde gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece güvenilirliği sağlanan form deneklere sunum için uygun hale getirilmiştir. Anketler deneklere; yönetici, teknik direktör ve takım kaptanları vasıtasıyla elden ulaştırılmıştır.

Araştırmada, kulüplerin %27'sine, futbolcuların ise % 16.7'sine ulaşılmıştır. Futbolcu örnekleminin kulüp sayısına nispeten daha az temsil edilmesinin sebebi, çalışmada fazla oyuncudan ziyade, tecrübe ve birikim açısından daha üst seviyede olan futbolculara ulaşımın istenmesidir. Böylece takımlarında sürekliliği olan oyuncuların anketi cevaplaması sağlanmıştır. Bu yüzden söz konusu anket genellikle müsabaka öncesi, 18 kişilik takım kadrosunda bulunan oyunculara uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler MINITAB istatistik programında (Ryan, Joiner&Ryan,1985) değerlendirilerek yorumlanmaya hazır hale getirilmiştir. Bu değerlendirmede; bütün özellikler için, "tanımlayıcı istatistik"; oranlarla ilgili karşılaştırmalarda "Z istatistiği"; özellikler arasındaki ilişkilerde ise SPSS paket programındaki kay kare (χ^2) testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Profesyonel Futbolcuların Liglere Göre Dağılımı

Lig Seviyesi	Süper Lig	2. Lig A	2. Lig B	3. Lig	Toplam
N	95	236	295	198	824
%	11.5	28.6	35.8	24	100

Tablo 2: Futbolcuların Profesyonel Yaşlarına Göre Dağılımı

Süre (yıl)	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11+	Toplam
N	147	186	162	146	101	82	824
%	17.8	22.6	19.7	17.7	12.3	9.9	100

Tablo 3: Profesyonel Futbolcuların Oynadıkları Takım Sayısına Göre Dağılımı

Takım Sayısı	1-2	3-4	5-6	7+	Toplam
N	307	276	144	97	824
%	37.3	33.5	17.5	11.8	100

Tablo 4: Düşme Durumundaki Kulüplerin Teşvik Pirimi Verme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	264	32	0.001
Hayır	397	48.2	
Cevap Vermeyenler	163	19.8	-
Toplam	824	100	-

Tablo 5: Şampiyonluk İddiasını Sürdüren Kulüplerin Teşvik Pirimi Verme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	273	33.1	0.001
Hayır	435	52.8	
Cevap Vermeyenler	116	14.1	-
Toplam	824	100	-

Tablo 5'te deneklerin profesyonel futbol oynadığı bütün yıllar dikkate alındığında, şampiyonluk mücadelesi yaptıkları sezonlarda, kulüplerin aynı yarıştaki rakiplerinin oynayacağı takımlara teşvik pirimi teklifi ile ilgili soruya verdikleri cevapların oranı verilmektedir. "Evet" cevabı verenler (%33.1) ile cevap vermeyen deneklerin (%14.1) toplam oranı %47.2; teklif pirimi verilmediğini ifade eden deneklerin oranı ise, %52.8'dir.

Tablo 6: Düşme Durumundaki Kulüplerin Danışıklı Maç Oynama Şikesi (Puan karşılığında rakibe yapılan teklif)

Seçenekler	f	%	P
Evet	192	23.3	0.001
Hayır	626	76	
Cevap Vermeyenler	6	0.7	-
Toplam	824	100	-

Küme düşme tehlikesi yaşayan takımlarda bulunan sporcuların, kulüpleri tarafından rakiplere şike teklif etme durumu hakkındaki cevaplar tablo 6'da görülmektedir. Bu konuda futbolcuların %76'sı "hayır", %23'ü ise "evet" yönünde cevap vermişlerdir.

Tablo 7: Şampiyonlukla İddialı Olan Kulüplerin Danışıklı Maç Oynama Şikesi (Puan karşılığında rakibe yapılan teklif)

Seçenekler	f	%	P
Evet	177	21,6	0.001
Hayır	639	77.7	
Cevap Vermeyenler	6	0.7	-
Toplam	824	100	-

Tablo 7'de, deneklerin şampiyonluğa oynadıkları sezonlarda, kulüplerinin rakiplerine şike teklifi yapma durumu hakkındaki cevapların oranı görülmektedir. Buna göre futbolcuların %21.6'sı takımlarının bu tür bir eylem içine girdiğini belirtmektedirler.

Tablo 8: Profesyonel Futbolcuların Şike Olaylarına Bizzat Tanık Olma Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	304	37	0.001
Hayır	508	61.6	
Cevap Vermeyenler	12	1.4	-
Toplam	824	100	-

Tablo 8'de futbolcuların şike olaylarına tanık olma durumu görülmektedir. Burada futbolcuların %37'si bu tür olaylara bizzat tanık olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 9: Profesyonel Futbolcuların Şike Türleri Hakkındaki Görüşleri

Seçenekler	f	%
Hakemin Tarafı Tutumu	392	36
Üçüncü Bir Kulübün Teşvik Primi Vermesi	370	34
Hatır Yolu	195	17.9
Puan Kaybetmesi İstenilen Kulübün Oyuncusuna Yapılan Teklif	116	10.7
Diğer	15	1.4
Toplam	1088	100

Futbol liglerinde şike suçunun işleme yöntemleri hakkında futbolcu görüşleri frekans ve yüzdeler halinde tablo 9'da verilmektedir. "Hakemlerin tarafı tutumu" birinci sırada (%36), "üçüncü bir takımın teşviki" ise ikinci sırada (%34) yer almaktadır. Bununla birlikte denekler, "puan kaybetmesi istenilen takımın futbolcusuna yapılan teklif şikesini" %10.7 ile en son sıraya koymaktadır.

Tablo 10: Şike Türleri Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Teşvik Primi (%34)	Hatır Yolu (%17.9)	Oyuncuya Yapılan Teklif (%10.7)
Hakemin Tarafı Tutumu (%36)	(p=0.323)	(p=0.001)	(p=0.001)
Teşvik Primi (%34)	-	(p=0.001)	(p=0.001)
Hatır Yolu (%17.9)	-	-	(p=0.001)

Tablo 10, futbol liglerindeki muhtemel şike eylemlerinin gerçekleşme biçimi hakkında futbolcu görüşleri arasındaki anlamlılığı göstermektedir. Burada futbolcuların en çok belirttiği seçeneklerden "hakemin tarafı tutumu" ve "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" seçenekleri ile diğerleri arasında anlamlı seviyede fark vardır ($p < 0.05$). Diğer yandan "hatır yolu" ile yapılan şike türü ile "puan kaybetmesi istenilen takımın oyuncusuna yapılan teklif biçimindeki şike türü" arasında da anlamlı bir fark söz konusudur ($p < 0.05$).

Tablo 11: Şike Yapan Unsurların Önceliklerine Göre Sıralanması

S	Antrenör			Futbolcu			İdareci			Federasyon			Hakem			M. Bahisçi		
	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)
1	30	6.6	4	34	7	4.7	257	43.9	34.6	113	23.4	15.2	221	37.8	29.7	88	17.9	11.8
2	35	7.7	6.3	79	16.3	14.3	106	18.1	19.2	81	16.8	14.7	211	36.1	38.2	40	8.1	7.2
3	99	21.8	19.3	88	18.1	17.1	121	20.6	23.5	61	12.7	11.9	67	11.5	13	78	15.9	15.2
4	99	21.8	19.3	91	18.8	17.8	82	14	16	65	13.5	12.7	109	10.1	21.3	66	13.4	12.9
5	121	26.7	29.3	108	22.3	26.1	11	1.9	2.7	69	14.3	16.7	23	3.9	5.6	81	16.5	19.6
6	70	15.4	17.5	85	17.5	21.3	9	1.5	2.2	93	19.3	23.3	3	0.5	0.7	139	28.3	34.8

S=sıralama; a= sütün içi yüzde oranı; b= satır içi yüzde oranı

Tablo 11'de futbolculara göre şike olaylarının içinde bulunan unsurların öncelikliğine bakıldığında; 1. tercihlerde ilk sırayı %34.6 ile "kulüp idarecisi" 2. tercihlerdeki birinci sırayı ise %38.2 ile "hakemler almaktadır. Öte yandan, futbolcuların önemli bir kısmı (%34.8) "müşterek bahis" unsurunun şike eylemi içindeki varlığına da ancak son sırada inanmaktadır.

Tablo12: Profesyonel Futbolculara Göre Şike Yapmada İlk Sırada Gösterilen Unsurlar Arasındaki Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Hakem (%29.7)	Federasyon (%15.2)	M.Bahisçi (%11.8)	Futbolcu (%4.7)	Antrenör (%4)
İdareci (%34.6)	(p=0.045)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Hakem (%29.7)	-	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Feders. (%15.2)	-	-	(p=0.058)	(p=0.000)	(p=0.001)
M.Bahis (%11.8)	-	-	-	(p=0.001)	(p=0.001)
Futbolcu (%4.7)	-	-	-	-	(p=0.609)

Kişi ve kurumların, muhtemel şike olaylarında birinci sırada yer alma durumuna göre "idareci" ve "hakem" seçeneklerinin hem kendi arasında hem de diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlılık vardır (p<0.05).

Tablo 13: Ligde İddiasız Konumda Bulunan Bir Takımın, İddialı Takıma Karşı İyi Oynayabilme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	141	17.1	0.001
Hayır ve Kısmen	681	82.6	
Cevap Vermeyenler	2	0.3	-
Toplam	824	100	-

Tablo 13'de ligde iddiası kalmayan bir takımın iddiası bulunan bir takımla oynayabilmesi hakkındaki futbolcu görüşleri %17.1 "evet", %82.6 "hayır" ve "kısmen" şeklindedir. Bu iki seçenek arasında istatistiksel anlamlılık bulunmuştur.

Tablo 14: İddiasız Takımın İddialı Takıma Karşı İyi Performans Sergileyememesinin Öncelikli Sebepleri

S	Motivasyon			Sakatlık Endişesi			Rakibin Durumu			Düşük Pirim			Diğer		
	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)
1	455	89.7	71.8	77	26.3	12.1	76	25.3	12	25	10	3.9	1	25	0.2
2	34	6.7	12.3	87	29.8	31.5	72	24	26.2	83	33.2	30	0	0	0
3	11	22	4.7	82	28.1	35.1	68	22.7	29	73	29.2	31.2	0	0	0
4	7	1.4	3.4	46	15.8	22.3	84	28	40.8	69	27.6	33.5	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	75	100

S= sıralama; a= sütün içi yüzde oranı; b= satır içi yüzde oranı

Tablo 14'de iddiası olmayan bir takımın iddialı bir takıma karşı gerçek performansını sahaya yansıtamamasının birinci sebebi %71.8 ile "motivasyon" faktörüne bağlanmakta ve bunu "sakatlanma" (%31.5) ile "düşük prim" (%30) faktörleri izlemektedir.

Tablo 15: Performanstaki Düşüş Nedenleri Arasında İlk Sırada Gösterilme Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Sakatlık Endişesi (%12.1)	Rakibin Durumu (%12)	Düşük Pirim (%3.9)
Motivasyon (%71.8)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Sakalılık Endişesi (%12.1)	-	(p=0.931)	(p=0.001)
Rakibin Durumu (%12)	-	-	(p=0.001)
Diğer (%0.2)	-	-	(p=0.001)

Ligde hedeflerine ulaşma imkanı kalmamış bir kulüp futbolcularının, hedefleri olan bir kulüp karşısında, gerçek gücünde oynanamamasında; sakatlık endişesi ve rakibin durumu faktörleri dışındaki bütün faktörlerin birbiri arasında istatistiksel anlamlılık vardır (p<0.05).

Tablo 16: İddiasız Takımın Gerçek Performans Sergilemesini Engelleyen Faktörlerin Teşvik İle Ortadan Kalkma Durumu

Seçenekler	f	%	p
Evet ve Kısmen	607	73.7	0.001
Hayır	176	21.3	
Cevap Vermeyenler	41	5	-
Toplam	824	100	-

Tablo 16, ligde iddiasız konumda bulunan bir takımın, kalan maçlarında gerçek performansını sahaya yansıtabilmesini engelleyen faktörlerin "teşvik pirimi" yolu ile ortadan kalkma durumunu göstermektedir. Bu konuda futbolcuların önemli kısmı (%73.7) "evet" ve "kısmen" cevapları ile teşvik piriminin performans üzerinde olumlu etkisine inanmaktadır. Bu istatistiksel açıdan da anlamlıdır.

TARTIŞMA

Günümüzde futbolun zaman zaman temel amaçlarından saptığı görülmektedir. Nitekim "iki kulüp arasındaki müsabakada, üçüncü bir kulübün kendi çıkarları doğrultusunda teşvik primi vermesi", "rakip takımın oyuncusuna/oyuncularına veya maçın hakemine, maddi ya da manevi çıkar sağlanması", "üzerinde bahis oynanan müsabakalarda hakem yahut futbolculara uygunsuz teklifler yapılması", mafya üyelerinin futbolcu ve hakemlere gözdağı vermek suretiyle, müsabaka sonuçlarını etkilemeye çalışması gibi pek çok olay medyada sıkça yer bulmaktadır.

Aslında bu tür hadiseler yalnız futbola özgü de değildir. Örneğin Türkiye'de yapılan bir araştırmada elde edilen verilere göre; Yargıtay'daki yolsuzluk inanışının %88.3, adli yargıdaki yolsuzluk oranının en yaygın rüşvet (%56) olmak üzere %94 nispetinde olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı çalışmada avukatlar da (%74) yolsuzluğu, mesleki başarıda göz ardı edilemeyecek önemli bir faktör olarak nitelemektedir (Aksiyon.com.tr.,2003). Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi (ANAR) tarafından yapılan bir anket çalışmasına (Ekim-2002) göre de; Türk halkının büyük çoğunluğu (%93) rüşvetin yaygınlığına inanmaktadır. Ayrıca aynı çalışmada insanların %40'ının rüşvet vermek zorunda kaldığını ifade etmesi de oldukça çarpıcıdır (zaman.com.tr., 2003).

Futbolun kitlesel ilgiye konu olması ve devamlı olarak göz önünde bulunması bu tür olayların daha kolay gündem oluşturmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bugün sadece yerel anlamda değil bütün dünya futbolunda danışıklı maçların yapıldığına dair kuvvetli iddialar vardır. Udovicic (1998), Amerika'da 1945 ve 1962 yılları arasında sekiz, 1980'lerde yedi ve 1990 ile 1998 arasında da 15 adet, danışıklı maçın çeşitli spor branşlarında yapıldığını bildirmektedir (Cathryn, Lori, 2001).

Türkiye'de de futbol liglerinin son haftalarına doğru müsabakalarda sürpriz sonuçlarla karşılaşan kulüpler tarafından bir takım şike iddiaları öne sürülmektedir. Özellikle bu, şampiyonluk ve ligde kalma mücadelesi veren kulüplerde daha sık gözlenen bir durumdur. Bu olaylarda en çok dikkat çeken ve gündem oluşturan şike türü ise "teşvik pirimidir"*.

Teşvik pirimi ile ilgili yaşanan olay, açıklama ve iddialar hep bu olayın varlığına işaret etmektedir. Nitekim eldeki araştırmaya katılan önemli sayıda futbolcu, kulüplerinin hem ligde kalmada (%32) hem de şampiyonluk (%33.1) mücadelesinde bu şikeye başvurduğunu belirtilmektedir (tablo 4-5). Bunun yanı sıra araştırmada teşvik sorusuna cevap vermek istemeyen deneklerin oranı da hayli yüksektir (her iki grup için sırasıyla; %19.8 ve %14.1). Burada

kulüplerinin şikenin içinde yer aldığını açıkça söyleyemeyen deneklerin bir bakıma "hayır" yanıtı vermemek suretiyle, düşüncelerini araştırmacıya ulaştırdıkları söylenebilir. Bu noktada "evet" ve "cevapsızlar" birlikte değerlendirildiğinde, futbolculara göre teşvik şikesi önemli boyutlardadır. Bu bulgu teşvik priminin futbolcular tarafından şike olarak algılanmadığı biçiminde de değerlendirilebilir. Ayrıca bu, sadece oyuncuların sahip olduğu bir düşünce de değildir. Nitekim Beşiktaş Kulübü'nün eski bir idarecisi; teşvikin şike değil bilakis onu önleyici bir tedbir olduğunu savunmaktadır (Kalkavan, 2003). Anlaşılacağı gibi burada teşvik pirimi verme olaylarını olağanlaştıran ve daha çok yaygınlaşmasını sağlayan etki, teşvik pirimi ile maçın diğer bir takıma satılmasının engellenebileceği anlayışıdır.

Futbol liglerinde yaşanan diğer bir şike türü de, oynanacak müsabaka öncesinde iki kulübün maç skorunda anlaşmalarıdır (danışıklı maç). Ligin son haftalarında oynanacak müsabakalardaki puan kaybı, telifisi zor olacağından oldukça önem taşımaktadır. Bu yüzden kulüplerin ligde kalmak ya da şampiyon olmak için puan amacıyla rakiplerine şike teklifinde bulunması söz konusu olabilir. Çoğunlukla bu tür tekliflerin muhatabı ise futbolculardır.

Fransa 98'de, ortaya atılan şike söylentileri bu organizasyonu ciddi şekilde sarsmıştır. Nitekim D grubunda yer alan ve tur umudu, Bulgaristan maçını kazanmalarının yanında, Nijerya-Paraguay maçının da sonucuna bağlı olan İspanya'nın, Nijerya'ya Paraguay'ı yenmesi için bir milyon dolar teşvik pirimi önerdiği iddia edilmiştir (Hürriyetim.com.tr.,2003).

Malatyaşporun (MSK) Beşiktaş'ı (BJK) yenerek (I-O) şampiyonlukta ettiği maç hakkındaki iddialar teşvikle ilgilidir. Burada MSK oyuncusu Şehmuz'un açıklaması; "BJK'yı yenmek için Galatasaray'dan (GS), kişi başı 2.5 milyon Türk Lirası (O tarihte bir araba 3 Milyon TL'dir) aldık" biçimindedir (Özalak, 2003). Yine bir TV programına katılan eski bir BJK idarecisinin bu konu ile ilgili, "MSK'nün GS'dan teşvik pirimi aldığını herkes biliyor" şeklindeki açıklaması ve aynı programın diğer konuğu BJK'lı eski futbolcu Ali Güldiken'in de kendi zamanlarında küçük-büyük batan takımlara bu tür teşvikler verdiğini (Star TV, 30.03-06.04.2003) ifade etmiştir. Öte yandan 2002-2003 I. Süper Futbol Ligi sezonunun, son haftasında, Bursaspor'un, Altay'dan (ASK) puan alması için İstanbulspora (İSK) 500 milyar TL. teşvik pirimi verdiği iddiası, İSK'lı üç futbolcu tarafından doğrulanmış ve ASK başkanı tarafından kamu oyuna duyurulmuştur. Bunun üzerine (ASK'nün başvurusu ise) Futbol Federasyonunca görevlendirilen Şike Tahkik Kurulu; müsabakalarla ilgili, kaset, hakem-gözlemci raporları ve futbolcu ifadelerini değerlendirerek, bahsi geçen şike iddialarını asılsız bulmuş ve ligi olduğu gibi tescil etmiştir (Bora; Erdoğan; Kanat; Uluç, 2003; Foto Maç Gazetesi, 01.06.2003; Kanal D, 10.06.2003).

** Türkiye futbol liglerinde şike ile ilgili birkaç federasyon ve yargı kararı bulunmaktadır, örneğin, 1963-1964 futbol sezonunda Karşıyaka-Kasımpaşaşpor arasında oynanan maçta, Kasımpaşalı futbolcuların para aldıklarını itiraf etmeleri neticesinde, Futbol Federasyonu'nun her iki kulübü de hükmen yenik sayması üzerine Karşıyaka Spor küme düşmüştür. Bunun üzerine Karşıyaka Spor Kulübü kararın iptali için Danıştay'a dava açmış ve mahkemeyi kazanarak tekrar 1. lige alınmıştır (Danıştay 12.Daire,1966; Şahin, 1998). 1986-1987 futbol sezonunda Futbol Ligleri ile ilgili bir takım hukuki sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, bir taraftan hukukun idare tarafından korunması diğer taraftan devletin spor işlerine karışması ve bunu yargı yolu ile çözümlenmesi gibi tartışmalı olayların yaşanması Türk Futboluna zarar vermiştir. 31.05.1987'de Boluspor'un Zonguldakspo'ru 2-1 yenmesi üzerine Kocelispor II.Lige düşmüştür. Bunun üzerine Kocelispor bu maçta şike yapıldığı iddiası ile, Futbol Federasyonunun almış olduğu kararlara karşı Anayasa'nın 125. maddesine dayanarak Ankara İl.Dare Mahkemesine başvurarak yürütmeyi durdurma kararı almıştır. Bursaspor da söz konusu maçta şike yapıldığının mahkeme tarafından belirlenmesi üzerine Kocaelispor'un haklı bulunmasını örnek göstererek idari mahkemeye başvurarak aynı gün yürütmeyi durdurma kararı almıştır (24.08.1987)

Kulüplerinin maç skorunda anlaşmak suretiyle rakibe şike teklif ettiğini belirten (evet) deneklerin oranı; ligde kalma mücadelesi verilen sezonlarda, %23.3, şampiyonluk mücadelesinde ise %21.6 nispetindedir (tablo 6-7). Hem şampiyonluk hem de ligde kalma mücadelesi ile ilgili oranların birbirine yakınlığı dikkat çekicidir. Futbolculara göre, hem şampiyonluk hem de ligde kalma mücadelesi veren kulüpler rakiplere şike teklifinde bulunabilmektedir.** Burada kulüp yöneticisi ve/veya etkili mevkilerdeki (kaleci, defans ve forvet oyuncusu vb.) bir kaç futbolcu ile anlaşma yapılabilir. Ayrıca bu yöntemde daha çok tecrübeli oyuncular seçilmektedir. Gerçekte uzun süre yarışmaya dayalı spor yapan kişilerin ahlaki değer ve davranışlarında bozulma olabilir. Örneğin sporcu, şartlara bağlı olarak olumsuz nitelenen davranışı fark edilinceye kadar, avantaj sağlamak için kullanabilmektedir (Lumpkin, Cuneen, 2001). Bu tür şike tespit edilme olasılığı da düşünüldüğünde çok risklidir. Bu güçlük ve risk göz önüne getirildiğinde danışıklı maçın teşvik şikesine göre daha az yapıldığı söylenebilir.

Şikenin varlığı ile ilgili iddialar kulübün her kademesindeki kişilerle ilgili olabilmektedir. Ancak bu olgunun merkezinde, konumları itibariyle futbolcuların olduğu söylenebilir. Çünkü şike başkalarının gerçekleştirilmiş olsa bile durumun farkında olan onlardır. Bu araştırmada şikeye tanık olduğunu söyleyen futbolcuların oranı %37'yi (n=304) bulmaktadır. Bu, deneklerin bizzat kendilerinin yaşadığı şike olayları (ligde kalma ve şampiyonluk mücadelesinde gerçekleşen teşvik ve danışıklı maç oynama; Tablo: 4-5-6-7) ortalamasından (%27,5), % 9,5'lik bir fark göstermektedir. Buradan anlaşılacağı gibi şikeye tanıklıkta en fazla yer tutan futbolcuların kendi yaşadıklarıdır.

Bunun üzerine 1.Lige bu iki takımın da katılımı ile 20 takımlı olarak kaldığı yerden devam etmiştir. Yine aynı sezon 3.Lig takımlarından Ünyespor- Sivasdemirspor ile kendi sahasında oynadığı maçta 2-0 önde iken rakibin sahadan çekilmesi üzerine şampiyonluk için gereken skora ulaşamamıştır. Bu skorun Federasyon tarafından tescilinden sonra, Ankara İdare Mahkemesine başvurarak yürütmeyi durdurma kararı almıştır. 2S.08.1987 tarihinde alınan kararla da Ünyespor'un 2. Lige dahil edileceği hükme bağlanmıştır (Ankara İdare Mahkemesi, 1987; Kozanoğlu,1990). Aynı sezon bu kulüplerden başka; Gölcükspor, Vefa, Silivrispor, Yeşildirek, Davutpaşa, Beyoğluspor, Ümraniyespor ve Şanlıurfaspor da İdari mahkemeye başvurmuş ancak bu başvurular zaman aşımı gerekçesi ile mahkemece reddedilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 1987).

Mahkemelere intikal eden ve şike olaylarının varlığını ortaya koyan bir başka örnek de Mahalli Liglerde yaşanmıştır. Bu olayda, Aydın Bölgesi 1. Amatör Küme futbol şampiyonunu belirleyecek Kuşadası ve Bozdoğan Gençlikspor kulüpleri maç öncesi anlaşıkla gerekçesiyle hükmen yenik sayılmışlar ve Türkiye Amatör Futbol Müsabakalarına yukarıdaki sonuçtan etkilenerek ikinci olan Sökespor katılmıştır. Bu olay üzerine Kuşadası Gençlik Spor Kulübü işlemin iptali talebiyle Danıştay 12. Daire'ye başvurmuştur. Sonuçta ilgili Daire, her iki takımın hükmen yenik sayılmasında, futbol müsabaka yönetmeliğinin 29/b maddesine bir aykırılık görmemiş ve davayı 14.11.1972 günü oybirliği ile reddetmiştir (Danıştay 12.Daire,1972).

Bu konuda dünya futbolundan da örnekler verilebilir. Örneğin, Yunanistan'ın Ermenistan'ı 1-0 yendiği 2002 Avrupa Şampiyonası grup eleme maçı ile ilgili ortaya atılan şike iddiaları üzerine, UEFA müfettiş görevlendirmiştir (aksam.com.tr.,2003). Yine, 2002 Dünya Kupası finallerinde, ilk yarıda (0-0) soyunma odasına giderken, Portekiz Milli Takım yıldızı Luis Figo'nun, Güney Kore kaptanı LeeYoung Pyo'ya, "berabere kalırsak ikimizde ikinci tura kalabiliriz, ne dersin" sözü dünya basınına yansımıştır (soccerage.com.,2003).

Futbolda şike birçok yoldan yapılabilmektedir. Bunlar; "hakemin taraflı tutumu" (HTT), "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" (ÜTTP), "hatır yolu" (HY) ve "futbolcuya yapılan teklifler" (FYT) şeklinde sıralanabilir. Araştırmaya katılan deneklere göre şike; HTT (%36), ÜTTP (%34), HY (%17.9), FYT (%10.7) ve diğer (%1.4) yöntemlerle gerçekleşmektedir (Tablo 9). Burada ilk iki sırada yer alan "hakemin taraflı tutumu" ve "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" ile diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlı seviyede fark vardır ($p<0.05$). Fakat bu iki seçeneğin birbirleri arasında anlamlılık yoktur ($p>0.05$) (tablo 10). Diğer yandan, "hatır yolu" ile "puan kaybetmesi istenilen takımın oyuncusuna yapılan teklif arasında da anlamlılık bulunmaktadır ($p<0.05$).

Şikede büyük oranda "hakem" ve "teşvik primi" seçeneğinde bir yoğunlaşma vardır. Aslında hakemlerin saha içinde tek karar verici olması, onları devamlı şike söylentileri ile karşı karşıya bırakmaktadır. Ancak bu konuda futbolcu görüşlerini dikkate almamak da doğru değildir*.

Diğer yandan denekler şike eylemlerinin içinde yer alma konusunda (tablo 11) 1. sırada (%34.6) "yöneticileri" göstermektedir. "Hakemlerin" 1. sırada gösterilmesi ise %29.7 nispetindedir. Yine deneklere göre diğer faktörlerden; futbolcu (%26.1) ve antrenörler (%29.3) 5. sırada, federasyon (%23.3) ve müşterek bahışçiler de (%34.8), 6. sırada bu eylemlerin içindedir. Şike yapmada birinci sırada gösterilen "yönetici" ile diğer bütün seçenekler arasında anlamlılık bulunmaktadır ($p<0.05$) (tablo 12). Ayrıca ikinci sırada gösterilen "hakem" ile diğer unsurlar arasında da anlamlılık vardır ($p<0.05$) Futbolcuların kendilerini 1. sırada şike olayının içinde gösterme oranı hayli düşüktür (%4.7). Onlar özellikle şike ile doğrudan "yöneticileri" ilişkilendirmektedir. Fakat burada yöneticilerin şike yaptığı söylenirken, futbolcuların oyunun esas unsuru olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu yüzden şike eyleminde tek başına yöneticileri suçlamak doğru değildir.

Hakem ve şike ilişkisini açıklayan, yaşanmış birkaç olay vardır. Çinli hakem Gong Jianping, futbol maçlarında şike yoluyla 44700 dolar kazandığını itiraf edince on yıla mahkum olmuştur (Akşam Gazetesi, 30.01.2003). Yine Türkiye'de hakem Sadık İlhan yargılanarak 30 gün hapis yatmıştır. Samsunspor (SS)-Trabzonspor (TS) maçına atandığında (2002) Merkez Hakem Kurulu Başkanı'nın; "bu maçın sonucunda TS galip gelse iyi olur" dediğini söyleyen İlhan; TS söz konusu maçta öne geçince, maçın bu skorla tamamlanması için dua ettiğini ama bu arada SS'nin bir penaltısını vermediğini belirtmektedir. Canlı bir TV programında, İlhan'a bunu Federasyon Başkanı'na neden iletmediği sorulduğunda, "yapamadım, çünkü böyle yapanların ne tür bir sonuçla karşılaşabileceğini biliyordum. Nitekim eski hakem Burhan Koçak kendine yapılan teklifi Federasyona bildirince hakemliği bitti" diyerek cevaplamıştır. İlhan, görevi kötüye kullanmasını federasyon yöneticilerinden almış olduğu telkinlerle açıklamaktadır (Tele Gol, Star TV, 19.10.2003). Bu konuda basına yansıyan bir başka olay eski hakemlerden Metin Seval'in, 1-1 biten Rizespor-Yozgatspor (2001) maçının gözlemci rapor notu 85 olmasına rağmen 15 hafta maç alamamasıyla ilgili açıklamasıdır. Ona göre, dürüst bir yönetim gösterdiği bu maçta, Federasyon kendisini Rizespor galip gelmediği için cezalandırmış ve daha sonra konuyu Tahkime götürüp kazanmasına rağmen sadece II. Lig'de maç alabilmiştir. Ayrıca İlhan gibi o da Federasyon'un bazı hakemlere maçlardan önce birtakım telkinlerde bulunduğunu ifade etmektedir (Tele Gol, Star TV, 23.10.2003). Yine, 1980'li yıllarda Fransa'nın Bordeaux Kulübünün, Avrupa Kupalarındaki maçlarında görev alacak hakemleri, küçük armağanlarla birlikte en iyi otel, gece kulübü ve restoranlarda birkaç milyon frank harcayarak ağırladığı bilinmektedir (Berktaş,2002).

Devam eden ligde takımların hedefsiz kalması onları oynayacakları maçlarda hem kazanma hem de kaybetme yönünden şike tekliflerine maruz bırakabilir. Çünkü hedefi kalmayan bir kulübün kalan maçlarda alacağı puanlar önemli değildir. O nedenle söz konusu kulüplerin devam eden ligde gerçek performanslarını sahaya yansıtmaları çok güç olmaktadır. Aslında bu nokta futbol liglerinin en zayıf tarafıdır. Zira, hedefi tükenmiş olanlar ile mutlak puan ihtiyacı bulunanlar arasında oynanacak müsabakalar tabiatı gereği şike iddiaları için çok müsait bir ortam yaratmaktadır. Bu araştırmaya katılan deneklerin %82.6'sı, bahsedilen şartlar altında iyi futbol oynamanın ve gerçek performansı sahaya yansıtmanın zor olduğunu belirtmekte (tablo 13) ve bu tür bir müsabaka öncesi, puan almaları için kendilerine diğer takımlardan teşvik primi gönderildiği takdirde, gerçek güçlerini sahaya yansıtabileceklerini ifade etmektedir (%73.7) (tablo 16).

Ligde iddiasız duruma düşmüş takımların iyi oyun sergileyememesini etkileyen birçok faktör vardır. Bu konuda futbolcular birinci sırada %71.8 ile "motivasyon eksikliği"ni ön plana çıkartmakta ve bunu sırasıyla; "sakatlık endişesi" (%12.1), "rakibin durumu" (%12) ve "düşük prim" (%3.9) faktörleri izlemektedir (tablo 4). "Motivasyon" unsuru ile diğer tüm seçenekler arasında anlamlılık bulunmaktadır ($p < 0.05$). Bunun yanında, "rakibin durumu" ve "sakatlık endişesi" faktörleri ile "düşük prim" faktörü arasında da istatistiksel olarak bir anlamlılık vardır ($p > 0.05$) (tablo 15).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Futbolcu merkezli bu çalışmada, deneklerin şike olaylarına tanıklık durumları, faili bakımından şike olgusunun içinde kimlerin ne ölçüde yer aldığı ve bu eylemlerin hangi yollarla gerçekleştirildiği araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deneklerin %37'si futbolculuk yaşantısında şikeye tanık olmuştur. Bu tanıklığın içinde deneklerin bizzat yaşadığı hadiseler bulunmaktadır. Bunun içinde teşvik primi alma; ligde kalmada %32, şampiyonlukta %33.1, danışıklı maç oynama; ligde kalmada %23.3, şampiyonlukta %21.6 nispetinde gerçekleşmiştir ($\bar{X} = \%27.5$). Buna göre şikeye tanık olan deneklerin sadece %9.5'i şikenin kendileri dışında gerçekleştiğini ifade etmektedir. Diğer yandan şike olgusunda kimin ne ölçüde yer aldığı hususunda deneklerin birinci tercihlerinde belirttikleri unsurların dağılımı; yönetici (%34.6), hakem (%29.7), federasyon (%15.2), müşterek bahisçi (%11.8), futbolcu (%4.7) ve antrenör (%4) şeklindedir. Şikenin yapılış biçiminde ise; hakemin taraflı tutumu (%36), teşvik primi (%34), hatır yolu (%17.9), futbolcuya yapılan teklif (%10.7) gibi yöntemler kullanılmaktadır.

Futbolculara göre şikeyi hazırlayan başlıca sebep, bir takımın ligde iddiasız duruma düşmesidir. Bu yüzden, burada esas olan; iddianın sürekli diri tutulmasını sağlayacak tedbirlerin alınması olmalıdır*. O sebeple ligdeki takım sayısı azaltılarak daha çok takımın farklı hedeflere oynaması

18 takımlı Süper Lig için; iki takımın Şampiyonlar Ligi'ne, dört takımın UEFA kupasına (biri kupa şampiyonu olarak) gideceği ve üç takımın da küme düşeceği ligde, 9 takımın bir şekilde kazanımları ve kayıpları vardır. Buna, şampiyonluk veya Şampiyonlar Ligi için, en düşük ihtimalle 2 ve ligden düşmemek için de 3-4 takım eklendiğinde, lig mücadelesinde sadece 3-4 takımın hedefsiz kalabileceği anlaşılır. Bu durumda ligdeki takım sayısı 16'ya indirilirse bütün takımların bir iddiası olacağından, mücadele ligin son haftasına kadar devam edebilir. Böylece ligde iddiasız duruma düşen takımların kalan maçlara motivasyonlarının sağlanması gerçekleştirilmiş olur.

sağlanabilir. Bu uygulama kuşkusuz kulüplerin şikeye yönelimlerini nispeten azaltabilir. Gerçekten futbolcuların iddiasız maçlara motive olamadıklarını, fakat kendilerine teşvik primi teklif edildiğinde gerçek güçleri ile oynayabileceklerini (%73.7) ifade etmeleri, bu sorunun mutlak federasyonca çözülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu konuda bir başka tedbir olarak; Federasyon, kaynağını yayın gelirinden elde edeceği özel pirim sistemi ile şaibeye açık maçlar oynayan takımlara yasal teşvik sağlayabilir ya da lig sıralamasındaki puan farklılığına önem veren bir para dağıtım sistemi geliştirebilir. Eğer bu paranın önemli kısmı futbolculara verilebilirse şikeyi besleyen şartlar da kısmen ortadan kaldırılmış olur. Kuşkusuz futbolcu ve yönetici böyle bir uygulamayı ahlaksız bir kazanca tercih etme onurunu gösterecektir.

Diğer taraftan hakemlik müessesesinin düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bunun için hakem atamada kura sistemi işletilmeli ve onların yükselmelerinde maçlarda topladıkları puanlar esas alınmalıdır. Ayrıca hakemliğin profesyonel bir meslek haline dönüştürülmesi de sağlanmalıdır. Böylece mesleki ilişkilerinden kaynaklanan birçok baskı ortadan kalkarken profesyonelliğin getireceği yüksek kazanç sayesinde, şike tekliflerinin önüne geçmek de nispeten mümkün olacaktır. Şike konusunda diğer bir yöntem müşterek bahis olgusudur. Bu çalışmaya katılan denekler, Türkiye Liglerinde bu tür bir şikenin çok az nispette yapıldığına inanmaktadır. Fakat son zamanlarda basına yansıyan olaylar göz önüne getirildiğinde mutlaka önlem alınması gereken bir konu olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Akşam Gazetesi (30.01.2003). Şike Yapan Hakeme 10 Yıl Hapis.
2. AlUson, L., Monnington, T. (2002). Sport, Prestige and International Relation Government and Opposition, Government and Opposition Ltd., Volume: 37, No: 1, London/UK,106.
3. Berktaş, A.(2002). Futbol Parasına Hoş Geldiniz, Futbol A.Ş., I. Basım, Bölüm I., Kitap Yayınevi, İstanbul.
4. Bora, K.(01.06.2003). Fanatik Gazetesi.
5. Cathryn L., Lori K. Miller. (2001). The Gambling Industry and Sports Gambling, Journal Of Sport Management, Volüme 15, No:4, Human Kinetics Publishers, USA, 351,354- 357,360.
6. Döşyılmaz, E. (1998). Ülkemiz Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları, Doktora Tezi, İstanbul.
7. Erdoğan, A. (13.04.2003). Şikede Düğümü Futbolcu Çözecek, Foto Maç Gazetesi.
8. Foto Maç Gazetesi(01.06.2003).
9. <http://www.aksyon.com.tr>.
10. <http://www.aksara.com.tr/arsiv/aksam/2003/09/!l/spor/spor12.html>.
11. <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/98/06/25/spor/20spo.html>.
12. <http://www.soccerage.com/tt/13/fo812.html>.
13. <http://www.zaman.com.tr/2003/06/21/yazarlar/ozcanpehlivanoglu.ht>.

14. İlker, H. (2002). Futbol Medyasının Etik Sorunları ve Sorumlulukları, Toplum Bilim Futbol Özel Sayısı, Sayı-16, Ankara, s.43.
15. Kalkavan, 1.(2003). Turgay Demir'le Röportaj "Teşvik Şikeyi önler", Foto Maç, 18.Nisan.
16. Kanal D. Tv (10.06.2003). 3. Devre Programı.
17. Kanat, K. (03.06.2003). 2005 ve 2007'de Beşiktaş Şampiyon, Sabah Gazetesi.
18. Kozanoğlu C.(1990). Bu Maçı Alıcaz, Kıyı Yayınları, II Baskı, İstanbul.
19. Lumpkin, A., Cuneen, J. (2001). Developing a Personal Philosophy of Sport, Vol.2, No 8, JOPERD, Oct. USA,s.40.
20. Özalak, T.(08.04.2003). Şimdi Ne Olacak, Posta Gazetesi.
21. Ryan, F., Joiner, L., Ryan, A. (1985). MİNİTAB Handbook, II. Edition, PWS-KENT Publishing Company, USA.
22. Sariibrahimoğlu, Y.Selim ve Ark. (2002).Spor Hukuku, Odak Ofset, Ankara.
23. Star Tv (19-23.10.2003). Tele Gol Programı.
24. Şahin M. (1998). Spor Ahlakı ve Sorunları, Evrensel Basım Yayımevi, İstanbul.
25. Talimciler, A. (2002). Futbolun Metalaşması, Toplum Bilim Futbol Özel Sayısı, Sayı-16, Ankara, s.43.
26. T.C Danıştay 12.Daire (1972). Esas No: 1972/661, Karar No: 1972/3620, Ankara.
27. T.C Danıştay 12.Daire (1966). Esas No: 1965/2775, Karar No: 1966/1115, Ankara.
28. T.C. Ankara II. İdare Mahkemesi (1987). Esas No: 1987/808, Ankara.
30. Uluç, H. (03.06.2003). Ben 15 Puan Fark Atardım.

ELİT TAKIM SPORCULARININ KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME VE SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Dilşad (EDİŞ) MİRZEOĞLU **

Canan ÇETİNKANAT ***

ÖZET

2000–2001 yılı Türkiye I. ve Süper Lig'lerinde takım sporu yapan elit sporcuların kendini gerçekleştirme düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, 37 voleybol, 35 basketbol ve 69 hentbol olmak üzere toplam 141 sporcu denek olarak alınmıştır. Araştırmaya katılan deneklerin 57'sini bayan, 84'ünü ise erkek sporcular oluşturmaktadır. Denekler en az 4 yıl spor yapmış ve yaşları 16-24 (22.94 ± 4.30) arasındadır. Sporculara antrenmanları öncesinde Çetinkanat (2001) tarafından geliştirilen Kendini Gerçekleştirme Envanteri (SAI) ve Spielberger'in Sürekli Kaygı Envanteri aynı anda uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programında aritmetik ortalama, yüzde ve frekans analizi, pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, tek yönlü varyans analizi gibi istatistiksel işlemlerle değerlendirilmiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre; Türkiye I. ve Süper Lig'inde görev yapan sporcuların kendini gerçekleştirme düzeyleri ile süreklilik kaygı düzeyleri arasında $r = -.55$ düzeyinde anlamlı negatif ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Elit Sporcu, Kendini Gerçekleştirme, Sürekli Kaygı

Geliş tarihi: 19.09.2003; Yayına kabul tarihi: 26.04.2006

* Bu çalışma, 11–12 Ekim 2001 tarihleri arasında İzmir'de düzenlenen "II. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.

** A.İ.B.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, BOLU

*** A.İ.B.Ü.Eğitim Fakültesi, BOLU

THE RELATION BETWEEN TRAIT ANXIETY AND SELF-ACTUALIZATION LEVELS OF ELITE TEAM PLAYERS

SUMMARY

The purpose of this study was to find the relationship between the self-actualization levels and trait anxiety of the team players in the first and super league in 2000-2001 season in Türkiye. For this purpose 37 volleyball, 35 basketball and 69 handball players were participated to this study. The percentages of the male subjects was % 59.6 and female subjects was % 40.4. For collecting the data, Self-Actualization Inventory (SAI) which is developed by Çetinkanat (2000) and Spielberger's STAI for trait anxiety form were applied at the same time before their training.

Data was evaluated by using mean, percentage, frequency, Pearson Product Moment Correlation Coefficient Technique and one way ANOVA in SPSS programme. The results of this study indicated that there was a significant negative correlation between self-actualization and trait anxiety levels of first and super league team players.

Key Words: Elite Players, Self-Actualization and Trait Anxiety.

GİRİŞ

Hümanist psikolojinin kurucusu sayılan Maslow'un (8,9,10) kendini gerçekleştirme kavramı, bireylerin sahip oldukları potansiyellerini tam olarak kullanabilmeleri anlamına gelir. Ancak her bireyin sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkabilmesi hem çevresel koşulların etkisi ile, hem de bireylerin temel gereksinimlerinin giderilmiş olmasıyla yakından ilişkilidir. Bireyin temel gereksinimlerinin giderilmiş, seven ve sevilen, çevresinde sevgi ve saygı görmüş, aynı zamanda sevgi ve saygı duyacağı bireylerle birlikte olması, ona kendini gerçekleştirmenin kapılarını açmış demektir. Aç, güvensiz, itilmiş, dışlanmış, yalnızlık duygusunda olan bireylerin karşılıklı gerçek sevgi ve saygıdan yoksun olacakları gibi, potansiyellerini tam olarak kullanabilmeleri ya da kendini gerçekleştirmelerini beklemek biraz hayal olur⁽¹⁾.

Her bireyin doğuştan sahip olduğu potansiyel farklıdır. Bu potansiyel uygun çevresel koşullarda gelişebileceği gibi, eğer güçlü değilse ortaya çıkamayıp tamamen yok da olabilir. Çünkü bu potansiyelin gelişebilmesi için, temel gereksinimlerin (fizyolojik ve güvenlik gereksinimleri) giderilmiş ve sevgi, saygı gibi daha üst düzeyli gereksinimlerinde yeterince doyurulmuş olması gerekir. Bireylerin sahip oldukları bu potansiyel ancak bu gereksinimler giderildikten sonra ortaya çıkabilir. Kendini gerçekleştirme doyurulamayan bir gereksinim olup birey potansiyeli doğrultusunda her ne yapıyorsa, onu daha iyi yapmaya güdülenmiştir. Bireylerin sahip oldukları bu potansiyeller sanat, müzik, spor, bilim gibi yaratıcılıklarını kullanabilecekleri her alanda ortaya çıkabilir. Kendini gerçekleştirme aynı zamanda artan bir ruh sağlığı göstergesidir⁽¹⁾.

Diğer bütün koşullar eşit olduğunda güvenli ve ait olan, seven ve sevilen bireylerin, güvenli ve ait olan ama sevilmeyen ve dışlanan bir bireyden daha sağlıklı olacağı açıktır. Buna ek olarak saygı ve hayranlık kazanan bir kimsenin bu nedenle kendine olan güveninin artması ve daha sağlıklı, kendini gerçekleştiren ve tam insan olabilmesi mümkündür⁽¹⁰⁾.

Elit düzeyde spor yapan bireyler, toplumda genellikle saygı ve hayranlık uyandıran kişilerdir. Toplum tarafından yeterince saygı ve sevgi gösterilen bu bireylerin, saygı ve sevgi gereksinimleri içsel olarak doyurulmuşsa, kendilerini gerçekleştirme düzeylerinin yüksek olabileceği düşünülebilir. Kendini gerçekleştiren bireyler psikolojik olarak sağlıklıdır. Bu aynı zamanda performanslarını olumsuz etkileyecek tüm durum ve koşulları önleyebilecek güce sahip oldukları anlamına da gelebilir.

Kaygılı olmaya genel eğilim ile acil durumlardaki kaygının ilk olarak ayrılaşması 1950'lerde başlamıştır. Spielberger'e (1966) göre durumluk kaygı, sıkıntı, tasa ve gerginlik ile karakterize olan acil durumu göstermektedir. Sürekli kaygı ise belirli durumları tehlikeli veya tehdit edici olarak algılama eğilimini göstermektedir⁽⁷⁾.

Dünyadaki her insanın farklı durumlarda pek çok çeşit korku ve kaygı yaşadığı bilinen bir gerçektir. Bireylerin kaygı düzeylerinin belirlenmesi, psikologlar, eğitimciler ve sporcular için önemlidir. Kaygıyı belirlemeye yarayan teknikler, bireyin yüksek düzeydeki kaygı düzeylerini kontrol etmek ya da önlemek için gerekli olan eğitim programlarının ve psikolojik tedavilerin hazırlanması için oldukça yararlıdır. Günümüzde son elli yılın "Kaygı Dönemi" olarak algılanması, kaygının tanımını ve çeşitlerini anlamayı otomatik olarak önümüze çıkarır⁽⁸⁾.

Kaygı, sporla uğraşan pek çok kişi için temel bir problemdir. Yarışma sporlarında optimum performans için yüksek düzeyde kaygı istenmeyen bir durumdur. Kaygı düzeyi yüksek olanlar, önemli yarışmalarda kendilerini, kaygı düzeyi düşük olanlardan daha kötü hissederler. Bu kişilerin, genellikle başarısız olmaktan korktuklarından dolayı kaygı düzeyleri yüksektir⁽⁹⁾.

Yerkes ve Dodson'ın 1908'de açıkladığı Ters U Hipotezine göre, aşırı ve çok düşük kaygı düzeylerinde performans bozulurken, optimal düzeydeki kaygı yüksek performansa neden olmaktadır⁽³⁾.

2000–2001 Türkiye I. ve Süper Lig'lerinde takım sporu yapan elit sporcuların kendini gerçekleştirme düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmaya 2000–2001 sezonunda Türkiye Süper ve I. Ligde oynayan 37 voleybol, 35 basketbol ve 69 hentbol olmak üzere toplam 141 sporcu katılmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların 57'si (%40.4) bayan ve 84'ü (%59.6) erkektir. Sporcuların lisanslı olarak spor yaşları ortalamaları 10.17 ± 4.33 'dür. 55'i (%39) ortaöğretim, 10'u (%7.1) önlisans, 74'ü (%52.5) üniversite ve 2'si (%1.4) ise Yüksek Lisans mezunudur.

Veri Toplama Araçları: Sporcuların Kendini Gerçekleştirme düzeylerini ölçmek amacıyla Çetinkanat (2001) tarafından geliştirilen Kendini Gerçekleştirme Envanteri (KGE) ve Sürekli Kaygı düzeylerini ölçmek için Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilen Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (11) (STAI) kullanılmıştır.

Kendini Gerçekleştirme Envanteri: Maslow kuramına dayalı olarak Çetinkanat'ın geliştirdiği "Kendini Gerçekleştirme Envanteri"nin geliştirilmesi için iç tutarlık ölçütüne dayalı olarak madde analizi, betimleyici faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, modelin geçerliğini alternatif model ile karşılaştırarak sınanmış, ayrıca ölçeğin birlikte geçerliliği için Degoratis (1975)'in Kısa Semptom Envanteri ile korelasyonları incelenmiş ve tüm alt boyutlarda anlamlı negatif korelasyonlar bulunmuştur⁽²⁾. Envanter 72 madde olup faktör analizi (6) sonucunda Yaşam Bilinci, Gerçeği Algılama, Bireyler Arası İlişkiler, Olumlu Yalnızlık, Kendini Kabul Etme ve Otonomi olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için yapılan Cronbach Alpha değerleri alt boyutlar için a: .50 ile a: .85 arasında olup, toplam 72 maddenin ise a: .90 bulunmuştur. Bu envanterin eğitimde, kendini gerçekleştirmeyle ilgilenen araştırmalarda, kuramsal çalışmalarda, psikolojik sağlıkla ilgili araştırmalarda da kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır⁽²⁾. Envanter 4'lü Likert tipi olup Hemen hemen her zaman (4) Genellikle (3) Arasına (2) ve Hiçbir zaman (1) puan olarak değerlendirilmiştir.

Sürekli Kaygı Ölçeği: Durumluk ve sürekli kaygı seviyelerini ayrı ayrı saptamak amacıyla Spielberger ve arkadaşları tarafından geliştirilen Durumluk ve Sürekli Kaygı envanterinin Sürekli Kaygı Ölçeği araştırmada kullanılmıştır. Sürekli Kaygı Ölçeği bireyin genellikle nasıl hissettiğini betimlemeye yönelik 20 maddeden oluşmaktadır. Sürekli kaygı envanterinin Türkiye için güvenilirliği .71 ile .86 arasında bulunmuştur⁽²⁾. Ölçek 4'lü Likert Tipi olup Hemen Hiç Bir Zaman (1), Biraz (2), Çok Zaman (3), Hemen Her Zaman (4) puan olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması: Envanterler Gentaş, Erdemir, Ziraat Bankası, Tokat Plevne, 75. Yıl kız/erkek voleybol takımlarına; Milli Piyango, Eskişehir Kılıçoğlu Toprak Spor, Halk Bankası, Sümer Holding, Ankaragücü kız/erkek hentbol takımlarına; Galatasaray, Mülkiye, Büyük Kolej erkek basketbol takımlarının sporcularına önce kendini gerçekleştirme envanteri, sonra sürekli kaygı envanteri araştırmacılar tarafından antrenman öncesinde uygulanmış ve toplanmıştır.

Verilerin Analizi: Veriler SPSS for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekanslar, t test, tek yönlü varyans analizi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0.05 seçilmiştir.

BULGULAR

Elit takım sporcularının kendini gerçekleştirme düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Elit Sporcularının Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri ile Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

	Yaşam Bilinci	Gerçeği Algılama	Bireyler Arası ilişkiler	Olumlu Yalnızlık	Kendini Kabul Etme	Otonomi	KGE Toplam	STAI Toplam
Yaşam Bilinci	1.000							
Gerçeği Algılama	.505** .000	1.000						
Bireyler Arası ilişkiler	.683** .000	.416** .000	1.000					
Olumlu Yalnızlık	.219** .009	.189* .025	.217** .010	1.000				
Kendini Kabul Etme	.490** .000	.363** .000	.340** .000	.382** .000	1.000			
Otonomi	.122 .151	.136 .107	.025 .772	.576** .000	.327** .000	1.000		
KGE Toplam	.832** .000	.634** .000	.721** .000	.572** .000	.748** .000	.443** .000	1.000	
STAI Toplam	-.338** .000	-.340** .000	-.220** .009	-.357** .000	-.633** .000	-.317** .000	-.550** .000	1.000

** 0.01 düzeyinde anlamlıdır

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır

n= 141

Tablo 1'de görüldüğü gibi, sporcuların kendini gerçekleştirme düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında, kendini gerçekleştirmenin birinci alt boyutu olan yaşam bilinci ile sürekli kaygı düzeyleri arasında $r: -.338$ ($p < 0.01$); gerçeği algılama alt boyutu ile $r: -.340$ ($p < 0.01$); bireyler arası ilişkiler alt boyutu ile $r: -.220$ ($p < 0.01$); olumlu yalnızlık alt boyutu ile $r: -.357$ ($p < 0.01$); kendini kabul etme alt boyutu ile $r: -.633$ ($p < 0.01$) ve otonomi alt boyutu ile $r: -.317$ ($p < 0.01$) düzeyinde anlamlı negatif ilişkiler bulunmaktadır. Kendini gerçekleştirme toplam puanları ile kaygı düzeyleri arasında ise $r: -.550$ ($p < 0.01$) düzeyinde anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Kendini gerçekleştirmenin tüm boyutları ile ve toplam puanlar arasında anlamlı ve negatif ilişki bulunması, kendini gerçekleştiren bireylerde sürekli kaygı düzeylerinin düşük bulunması

ya da sürekli kaygı düzeyi yükseldikçe kendini gerçekleştirme puanlarının düştüğünü göstermektedir denebilir. Diğer bir deyişle kendini gerçekleştiren bireylerde sürekli kaygı düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Elit sporcularda da kendini gerçekleştirenlerin sürekli kaygı düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. KGE'nin BSI ile arasında $r = -0.374$ ($p < 0.01$) düzeyinde anlamlı negatif ilişki bulunmaktadır⁽⁴⁾. Kendini Gerçekleştirme Envanteri ile Sürekli Kaygı Envanteri arasında ($p < 0.01$) düzeyinde anlamlı ilişki bulunması ile Kendini Gerçekleştirme Envanterinin birlikte geçerliliğinin bu araştırma ile de desteklendiği ileri sürülebilir.

Tablo 2: Elit Sporcuların Kendini Gerçekleştirme ve Kaygı Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar		n	\bar{x}	Sd	t	p
Yaşam Bilinci	K	57	3.29	.34	3.545	.001**
	E	84	3.07	.38		
Gerçeği Algılama	E	57	2.83	.40	-.487	.627
	K	84	2.86	.31		
Bireylerarası İlişkiler	E	57	3.18	.34	1.666	.098
	K	84	3.07	.39		
Olumlu Yalnızlık	E	57	2.89	.38	.973	.332
	K	84	2.84	.28		
Kendini Kabul Etme	E	57	2.99	.49	.601	.549
	K	84	2.95	.38		
Otonomi	E	57	2.76	.56	-.042	.966
	K	84	2.76	.46		
KGE Toplam	E	57	2.96	.26	1.968	.054
	K	84	2.87	.25		
STAI Toplam	E	57	42.65	8.76	.145	.885
	K	84	42.46	6.39		

** 0.01 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 2'de görüleceği gibi kendini gerçekleştirmenin yaşam bilinci boyutunda kadın sporcuların erkek sporcular ile ortalamaları arasında ($p < 0.01$) anlamlı fark bulunmaktadır. Kadınların ortalamalarının yüksekliği bu boyutta kendilerini erkeklere göre daha fazla gerçekleştirdikleri anlamına gelmektedir. Diğer boyutlarda ($p > 0.05$) anlamlı fark bulunmaması kendini gerçekleştirme açısından kadın sporcularla erkek sporcular arasında anlamlı fark bulunmadığını göstermektedir. Bu bulgu Çetinkanat (2001)'in kendini gerçekleştirmede kadın ve erkekler arasında bireyler arası ilişkiler, olumlu yalnızlık, kendini kabul etme boyutlarında anlamlı fark bulunmaması bulgusunu desteklemektedir⁽⁴⁾. Sürekli kaygı düzeyleri açısından da kadın ve erkekler arasında ($p > 0.05$) anlamlı fark bulunmamaktadır. Bu bulguya göre, kadın ve erkek sporcuların sürekli kaygı düzeylerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3: Öğrenim Durumlarına Göre, Elit Sporcuların Kendini Gerçekleştirme ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Yaşam Bilinci	Gruplar Arası	.619	3	,206	1.398	.246
	Gruplar İçi	20.223	137	,148		
	Toplam	20.842	140			
Gerçeği Algılama	Gruplar Arası	1.007	3	,336	2.89	.038*
	Gruplar İçi	15.886	137	,116		
	Toplam	16.892	140			
Bireyler Arası İlişkiler	Gruplar Arası	.457	3	,152	1.11	.346
	Gruplar İçi	18.780	137	,137		
	Toplam	19.238	140			
Olumlu Yalnızlık	Gruplar Arası	.693	3	,231	2.266	.084
	Gruplar İçi	13.957	137	,102		
	Toplam	14.649	140			
Kendini Kabul Etme	Gruplar Arası	.833	3	,278	1.543	.206
	Gruplar İçi	24.663	137	,180		
	Toplam	25.496	140			
Otonomi	Gruplar Arası	2.541	3	,847	3.555	.016*
	Gruplar İçi	32.639	137	,238		
	Toplam	35.180	140			
KGE Toplam	Gruplar Arası	.654	3	,218	3.580	.019*
	Gruplar İçi	8.758	137	6.393E-02		
	Toplam	9.412	140			
STAI Toplam	Gruplar Arası	433.44	3	144.48	2.73	.047*
	Gruplar İçi	7259.60	137	52.99		
	Toplam	7693.35	140			

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 3'de görüldüğü gibi, sporcuların kendini gerçekleştirmenin, gerçeği algılama, otonomi alt boyutlarında ve toplam puanlarında, ayrıca sürekli kaygı düzeylerinde öğrenim durumlarına göre anlamlı fark bulunmuştur. Yapılan Tukey HSD testinde bu fark gerçeği algılama ($F=.038$, $p<0.05$) ve otonomi ($F=.016$, $p<0.05$) alt boyutlarında ön lisans ve üniversite mezunu grupları arasındadır. Üniversite mezunlarının ortalamalarının yüksekliği, bu grubun kendini gerçekleştirmede, ön lisans grubuna göre daha yüksek düzeyde gerçeği algılama ve otonomiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. KGE toplam puanlarında ve sürekli kaygı düzeylerinde ise Post Hoc testlerinde farkın kaynağı bulunamamıştır. Ancak ortalamalar incelendiğinde, öğrenim düzeyi arttıkça, kendini gerçekleştirme puanlarının artma ve sürekli kaygı düzeylerinin azalma eğilimi gösterdiği söylenebilir.

TARTIŞMA

Elit takım sporcularının kendini gerçekleştirme ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, kendini gerçekleştirmenin altı alt boyutu ve toplam puanları ile sürekli kaygı düzeyleri arasında 0.01 düzeyinde anlamlı negatif ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca göre, elit sporcuların kendilerini gerçekleştirme düzeyleri attıkça, sürekli kaygı düzeylerinin azaldığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç Çetinkanat (2001)'in akademisyenler üzerinde yaptığı araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Bu çalışmada, kendini gerçekleştirme ile kaygı arasında 0.01 düzeyinde anlamlı negatif ilişki bulunmuştur ($r = -.37$).

Elit kadın ve erkek sporcuların sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 2). Araştırmaya katılan sporcuların spor yaşları 10.17 ± 4.33 olduğu göz önünde bulundurulursa, bu düzeydeki kadın ve erkek sporcuların sürekli kaygı düzeylerinin yüksek bulunmaması, spor yaşlarına, kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında yaşam biçimi alt boyutu hariç anlamlı bir fark olmamasına bağlı olabilir. Diğer bir değişle, potansiyellerini spor alanında gerçekleştiren sporcuların kaygı düzeylerinin yüksek olmaması, aynı zamanda kendilerini kabul etmelerinden ve özgüvenlerinden de kaynaklanıyor olabilir. Çalışmada kendini gerçekleştirmenin alt boyutlarından biri olan kendini kabul etme ile kaygı arasında $r = -.63$ ($p < 0.01$) oldukça yüksek negatif bir ilişki bulunması, böyle bir sonuca neden olmuş olabilir.

Elit sporcuların kendini gerçekleştirmenin gerçeği algılama ve otonomi alt boyutlarında öğrenim durumlarına göre anlamlı fark bulunması, eğitim düzeyleri yükseldikçe kendini gerçekleştirmenin bu boyutlarında anlamlı fark yaratmıştır ($p < 0.01$). Sporcuların eğitim düzeyinin yüksekliği hem bireysel gelişimleri, hem de potansiyellerini kullanma açısından önemli görülmektedir. Kendini gerçekleştirmenin diğer boyutlarında ve kaygı düzeyleri açısından anlamlı fark bulunmamasına karşın ortalamalar incelendiğinde, eğitim düzeyi yükseldikçe kendini gerçekleştirme puanlarında artma kaygı puanlarında ise azalma eğilimi gösterdiği gözlenmiştir. Bu sonuç sporcuların eğitimine önem verilmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Düşük ve aşırı kaygı performansta olumsuzluğa yol açtığından, sporcuların fiziksel ve ruh sağlıklarının önemi; hem bireysel, hem de genç kuşaklara örnek olduklarından toplumsal açıdan da özel bir önem taşımaktadır. Her bireyin sahip olduğu potansiyeli geliştirebileceği uygun eğitimden geçirilmesinin önemi vurgulanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, elit takım sporcularının kendini gerçekleştirme ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Psikoloji alanının önemli konularından olan kendini gerçekleştirme ve kaygı alanında yapılan bu araştırmanın bulgularına göre, sporcuların kendini gerçekleştirme düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında ve kendini gerçekleştirmenin alt boyutlarından yaşam bilinci, gerçeği algılama, bireyler arası ilişkiler, olumlu yalnızlık, kendini kabul etme, otonomi ve sürekli kaygı arasında 0.01 düzeyinde anlamlı negatif ilişkiler bulunmuştur. Kendini gerçekleştirmenin yaşam boyutu hariç ($p < 0.01$) diğer boyutlarında ve sürekli kaygı düzeylerinde kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, sporcuların kendini gerçekleştirmenin gerçeği algılama, otonomi alt boyutlarında ve toplam puanlarında, sürekli kaygı düzeylerinde öğrenim durumlarına göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bulgulara göre, elit düzeydeki takım sporcularının kendini gerçekleştirme ve sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki vardır denilebilir.

Araştırma bulgularından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Sporun, kendini gerçekleştirme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla daha geniş katılımlı ve daha uzun süreli bir çalışma yapılabilir.
2. Araştırma daha geniş denek grubu ile ve bireysel spor yapan sporculara yönelik olarak da yapılabilir.
3. Kendini gerçekleştirme ile durumluk kaygı arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla da bir araştırma yapılabilir.
4. Farklı spor branşlarında ve farklı düzeylerde spor yapan sporcuların kendini gerçekleştirme düzeylerini belirlemek amacı ile çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Çetinkanat, A. Canan. Self Actualization Inventory "For Peace". Presented in WCCI 10th. Trenial World Conference Pedagogy Of Diversity:Creating A Culture Of Peace. Spain: 10–15 September 2001.
2. Çetinkanat, C. Self Actualization Inventory, Eurasian Journal of Education Research, Sayı 20, Yaz 2005, s:99-121.
3. Davies, Don. Psychological Factors In Competitive Sport. The Falmer Press. London.1989.s:71
4. Derogatis, Leonard R. Brief Symptom Inventory. Minneapolis, MN5540 National Computer Systems Inc. 1975.
5. Ediş, A. Dişad. Relationship Between Skill Performances Of Elite Volleyball Players And Competitive State Anxiety, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, O.D.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,1994.s:1
6. Factor Analysis Versus PCA. <http://www.rdsu.wisc.edu/jeffh/pca.html>. Last update 26 August 1998.
7. Konter, Erkut. Sporda Stres ve Performans: Kuramlar ve Kontrol Etme Teknikleri. Saray Tıp Kitabevleri. İzmir.1996.s:28
8. Maslow, Abraham H. Toward a Psychology of Being. Second Edition. New York: Van Nostrand Reinhold.1968.
9. Maslow, Abraham H. The Farther Reaches of Human Nature. New York: Penguin Group 1971.
10. Maslow, Abraham H. Motivation And Personality. Third Edition. New York: Harper&Row Publisher. Inc.1987.s:38
11. Öner, N. ve Ayhan Le Compte. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası. İstanbul.1985.s:13

FARKLI LİG KATEGORİLERİNDEKİ BAYAN VOLEYBOL OYUNCULARININ SEÇİLMİŞ FİZİKSEL UYGUNLUK PARAMETRELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Beyza ŞİMŞEK *
Fehmi TUNCEL **
Hayri ERTAN *
Salim GÖKTEPE ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı farklı lig kategorilerindeki bayan voleybol oyuncularının fiziksel uygunluk parametrelerini değerlendirmektir. Bu çalışmaya, bayanlar A1 liginde mücadele eden 14 sporcu ile bayanlar A2 liginde mücadele eden 11 sporcu olmak üzere toplam 25 sağlıklı bayan voleybol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Deneklerin boy uzunluğu, vücut yağ yüzdesi (VYY), hamstring ve ayak bileği esnekliği ile Yarım Squat (YS), Tam Squat (TS) ve Aktif Sıçramadan (AS) oluşan üç tip sıçrama yüksekliği ölçülmüştür. 1. Lig ve 2. Lig bayan voleybol oyuncularının YS ve TS değerleri arasında anlamlı farka rastlanmıştır ($p < 0,05$). 1. Lig oyuncularında YS ve TS ile vücut yağ yüzdesi arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir ($p < 0,05$). 2. Lig oyuncularında AS ile hamstring esnekliği arasında anlamlı negatif ve nondominant ayakta dorsal fleksiyon esnekliği arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir. Vücut yağ yüzdesindeki artış YS ve TS değerlerinde düşüşe, VYY'deki azalma bu iki sıçrama türünde artmaya neden olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Voleybol, Vücut Yağ Yüzdesi, Esneklik, Sıçrama

Geliş tarihi: 21.05.2004; Yayına kabul tarihi: 14.04.2006

* ODTÜ, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ankara

** Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara

*** T. S. K. Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi, Ankara

THE EVALUATION OF SELECTED PHYSICAL FITNESS PARAMETERS AT DIFFERENT LEAGUE CATEGORIES IN FEMALE VOLLEYBALL PLAYERS

SUMMARY

The aim of this study is to evaluate the physical fitness parameters at different league categories in female volleyball players. 14 players from A1 and 11 players A2 league totally 25 healthy female volleyball players were volunteered in this study. Subjects' height, percentage of body fat, flexibility of hamstring and ankle with squad, semi squad, and counter movement jumps. It was found that there was a significant difference between YS and TS scores of 1st and 2nd league ($p < 0,05$). The correlation was negatively significant among YS, TS, and VYY values in 1st league players ($p < 0,05$). There was also negative relationship between AS and hamstring flexibility in 2nd league players. Furthermore, 2nd league players showed a significant correlation between AS and dorsiflexion flexibility of nondominant ankle. An increase in the percentage of body fat causes a decrease in YS and TS values; a decrease in the percentage of body fat causes an increase in these two types of jumping styles.

Key Words: *Volleyball, Body Fat Percentage, Flexibility, Jumping*

GİRİŞ

Voleybol sınırlı bir oyun alanında, zaman sınırlaması olmaksızın oynanan bir sıçrama sporu aynı zamanda bir takım oyunudur (Orkunoğlu, 1997). Bir çok sportif oyunda olduğu gibi voleybolda da tekniğin ve taktiğin yanında antropometrik özellikler ve sporunun fiziksel performans kapasitesi başarıya ulaşmada önemli bir faktördür. Voleybol müsabakasında bir çok kez meydana gelen çeşitli sprintler ve sıçramalar sırasında nöro-muskuler performansa gereksinim duyulmaktadır. Bu ise sıklıkla tekrar edilen sıçrama ve kısa mesafeli koşularla sağlanır (Hakkinen, 1993).

Voleybolda başarı için gerekli temel nitelikler olan ivmelenme veya sürat kadar sıçrama yeteneğini de gözardı etmemek gerekir. Blok kurmak veya smaç için sıçrama, voleybol oyuncularının bir yeteneğidir. Sıçrama kuvveti, sporcunun mümkün olduğunca yatayda uzağa ve/veya dikeyde yükseğe sıçraması olarak tanımlanır. Sıçrama kuvveti karmaşık hareketler dizinini içeren bir yetenektir ve bacak kaslarının gücüne, patlayıcı kuvvetine, sıçramaya katılan kasların esnekliğine ve sıçrama tekniğine bağlıdır (Günay ve ark. 1994 akt; Letzelter, 1986; Mühlfriedal, 1987). Voleybolda smaç, blok gibi sıçramaya yönelik hareketler bu spor dalının temelini oluşturmaktadır ve maç içerisinde belirsiz aralıklar ile yapılır (Akalin, 1995).

Esneklik, fiziksel uygunluğun sağlıkla ilgili en önemli komponentlerinden biridir. Sıklıkla kas yaralanması ve performansla ilişkilendirilir. Bir eklemdeki mümkün olan maksimum normal eklem hareketidir (Ergun; Baltacı, 1997). Fiziksel performans artırımı, spor yaralanmalarının önlenmesi ve rehabilitasyonu açısından esneklik çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca kuvvet ve

sürat yetilerini direkt etkileyen faktör olarak aynı zamanda tekniğin nitelikli olarak yapılmasına da katkıda bulunur. Performansla esneklik arasındaki ilişkiye bakıldığında genellikle düşük esnekliğin eklem hareket genişliğini (ROM) kısıtladığı görülmektedir.

"Vücut kompozisyonu", vücuttaki tüm doku, hücre, molekül ve atom bileşenlerinin miktarını ifade eden bir terimdir. Vücut kompozisyonunun değerlendirilmesi tıp, beslenme, egzersiz bilimleri, spor performansı ve diğer biyolojik bilimlerde, beslenme durumunun değerlendirilmesi, büyüme ve gelişme, yaşlanma, fiziksel iş kapasitesi, bazı hastalıkların teşhis ve tedavi edilmesi gibi bir çok alanda fizyolojik sürecin anlaşılmasında önemli bir fonksiyona sahiptir (Heyward; Stolarczyk, 1996).

Tüm bu yöntemler içinden ucuz ve kullanılması basit olması, yağ dokusunun dağılımı hakkında bilgi vermesi nedeniyle yaygın olarak kullanılan deri kıvrım kalınlığı ölçümü, total vücut yağ miktarının belirlenmesi amacıyla sıklıkla kullanılan antropometrik bir yöntemdir. Bazen "yağ kıvrımı" olarak da adlandırılan deri kıvrım kalınlığı aslında vücudun spesifik bölgelerindeki deri ve deri altı yağ dokusu kalınlığını ifade eder. Günümüzde vücut yağı sağlık kriteri olma yanında fiziksel performansta en iyi verime ulaşmak için önemli bir belirleyicidir (Ziyagil, 1994). Araştırmacılar erkek sporcuların minimal yağ yüzdesinin % 5'in altında olmaması gerektiğini, kadınlarda ise yapılan spora bağlı olarak yağ yüzdesinin %12-16 arasında olmasının ideal olduğunu ifade etmektedirler (Heyward, Stolarczyk, 1996). Basketbol ve voleybolda düşük yağ yüzdesi görülmektedir. Fleck (1983) ve Wilmore (1983)'a göre erkek voleybol oyuncularını için en uygun yağ yüzdesi %11-12 iken bayan voleybol oyuncularını için %16-25 tir.

Bu çalışmanın amacı farklı lig kategorilerindeki bayan voleybol oyuncularının fiziksel uygunluk parametrelerini değerlendirmektir.

METOD

Bu çalışmaya, bayanlar A1 liginde mücadele eden 14 sporcu ile deplasmanlı bayanlar A2 liginde mücadele eden 11 sporcu olmak üzere toplam 25 sağlıklı bayan voleybol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır.

Testler voleybol sezonunun 2. yarısında yapılmıştır. Boy uzunluğu çıplak ayakla Detecto marka boy uzunluğu ölçüm aleti kullanılarak dik ve anatomik duruşta iken baş frontal düzlemde, baş üzerindeki çubuk verteks noktasına değecek şekilde ayakta ölçülmüştür. Vücut ağırlığı, çıplak ayakla Detecto marka elektronik baskül ile ölçülmüş ve kg cinsinden ifade edilmiştir.

Deri kıvrım kalınlığını ölçmek için Holtain marka skinfold kaliper kullanılmıştır. Bu kaliper her açılımda her 1 mm'ye 10 gr basınç uygulamaktadır. Deneklerin vücutlarının sağ tarafından ve triceps, biceps, suprailiac, subscapula olmak üzere dört anatomik bölgesinden üçer ölçüm alınmış ve bu üç ölçümün ortalaması hesaplanarak bu bölgenin deri kıvrım kalınlığı değeri belirlenmiştir.

Alınan deri kıvrımı kalınlığı değerleri Durnin & Wormesley formülü kullanılarak vücut yağ yüzdesi olarak hesaplanmıştır. Durnin & Wormesley denklemi; Suprailiac d.k. + Subscapula d.k. + Triceps d.k. + Biceps d.k. = Toplam değer logaritması (x) şeklindedir. Bu değerler her yaş grubu ve cinsiyet için ayrı katsayılarla çarpılarak vücut yağ yüzdesi hesaplanmaktadır.

$$16 - 19 \text{ yaş bayan} = 1.1549 - 0.0678 x$$

$$20 - 29 \text{ yaş bayan} = 1.1599 - 0.0717 x$$

formülleri kullanılmıştır.

Hamstring esnekliğini ölçmek amacıyla otur-uzan testi, ayak bileği esnekliğini ölçmek amacıyla da gonyometrik ölçüm yöntemleri kullanılmıştır. Otur-uzan testinde denek ayakbabsız bir şekilde zemine oturup ayak tabanlarını öne doğru uzatarak otur-uzan kutusuna dayanmış bir şekilde pozisyon almıştır. Deneğe dizlerinin arka yüzünün yere temas etmesi, parmak uçlarının vücutla birlikte ileriye uzanarak, metreyi yavaş bir şekilde ve bir seferde itebileceği kadar uzağa iterek 3 s bu pozisyonda beklemesi hatırlatılmıştır. Ulaşılan mesafe kaydedilip üç tekrardan en iyi derece değerlendirmeye alınmıştır.

Ayak bileği esnekliğinde denek yatar pozisyonda ve yalınayak şekilde konumlanmıştır. Goniometrenin kolları 5. metatarsal ve lateral malleol'ün en çıkıntılı noktasına yerleştirilerek sıfır derece başlangıç noktasından başlayarak ayak bileğinin öne hareketi ile dorsifleksiyonu ve aşağıya itme hareketi ile plantar fleksiyonu esnasında ulaştığı derece her iki ayak bileği için de ayrı ayrı kaydedilmiştir.

Deneklere Bosco Contact Mat kullanılarak üçer deneme içeren üç farklı sıçrama yaptırılmıştır. Deneğin mat ile teması kesildiğinde kronometre çalışmaya başlamış, yere düştüğünde ise kronometre durmuştur. Saniye cinsinden elde edilen değer $h = (g.t^2) / 8$ formülü kullanılarak deneklerin sıçrama yüksekleri hesaplanmış ve üç tekrarın ortalaması değerlendirilmeye alınmıştır.

1) Yarım Squat Sıçrama (YS) : Deneklerden elleri belde iken dizler 90 derece açı yapacak şekilde ve dizlerden herhangi bir yaylanma hareketi yapmaksızın maksimum kuvvetle olabildiğince yukarı sıçramaları istenmiştir.

2) Tam Squat Sıçrama (TS) : Deneklerden elleri belde olacak şekilde tam squat pozisyonu almaları ve dizlerden herhangi bir yaylanma hareketi yapmaksızın maksimum kuvvetle olabildiğince yukarı sıçramaları istenmiştir.

3) Aktif Sıçrama (AS) : Deneklerden normal dik duruş pozisyonunda eller belde dizlerden aşağıya doğru hızlı bir çökme hareketi yaptıktan sonra maksimum kuvvet ile yukarı sıçramaları istenmiştir.

BULGULAR

Elde edilen bulgular sonucunda 1. lig bayan voleybol oyuncularının yaş ortalamaları 21.3 ± 2.64 yıl, boy uzunluğu ortalamaları 179.6 ± 6.23 cm, vücut ağırlığı ortalamaları 68.6 ± 6.53 kg olarak, 2. lig bayan voleybol oyuncularının ise yaş ortalamaları 22 ± 2.62 yıl, boy uzunluğu ortalamaları 178.3 ± 5.70 cm ve vücut ağırlığı ortalamaları 65.7 ± 7.07 kg olarak bulunmuştur.

Bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama yükseklikleri ele alındığında 1. Lig bayan voleybol oyuncularının TS değeri $30,32 \pm 5,7$ cm, YS değeri $30,06 \pm 5,7$ cm, AS değeri $38,14 \pm 5,0$ cm olarak bulunurken, 2. Lig bayan voleybolcularının dikey sıçrama değerlerine bakıldığında TS değeri $29,38 \pm 3,2$ cm, YS değeri $28,17 \pm 2,7$ cm ve AS değeri $35 \pm 3,6$ cm olarak bulunmuştur (Tablo 1).

1. lig bayan voleybol oyuncularının vücut yağ yüzdesi değerleri $\% 25,78 \pm 2,72$ ve 2. lig bayan voleybolcuların vücut yağ yüzdesi değerleri ise $\% 24,81 \pm 4,57$ olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak 1.lig bayan voleybol oyuncularının hamstring esnekliklerini 31.60 ± 7.35 cm iken 2.lig bayan voleybol oyuncularının hamstring esnekliklerini 31.86 ± 4.57 cm olarak bulunmuştur (Tablo 1).

1.lig bayan voleybol oyuncularının ayak bileği esnekliği değerlerine bakıldığında dominant bacak ayak bileğinin dorsal fleksiyon (ESNAYA1D) pozisyonundaki esneklik değeri ortalaması 20.71 ± 4.74 derece, plantar fleksiyon pozisyonunda (ESNAYA1P) esneklik değeri 42.85 ± 9.94 derece iken nondominant bacakta ayak bileğinin dorsal fleksiyon (ESNAYA2D) pozisyonundaki esneklik değeri 20.85 ± 4.99 derece ve plantar fleksiyon pozisyonundaki (ESNAYA2P) değeri 42.85 ± 8.48 derece olarak bulunmuştur.

2. lig bayan voleybol oyuncuları ele alındığında ise dominant bacak ayak bileğinin dorsal fleksiyon pozisyonundaki esneklik değeri ortalaması 23.09 ± 4.48 derece, plantar fleksiyon pozisyonunda esneklik değeri 45.45 ± 10.8 derece ve nondominant bacakta ayak bileğinin dorsal fleksiyon pozisyonundaki esneklik değeri 21.81 ± 4.62 derece ve plantar fleksiyon pozisyonundaki esneklik değeri 46.36 ± 8.68 derece olarak bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1: Bayan Voleybol Oyuncularının Vücut Ağırlığı, Sıçrama, Esneklik ve Vücut Yağ Yüzdesi Değerlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.

	GRUP	N	Ort.	S. S.
VA (kg)	1. Lig	14	68,69	6,53
	2. Lig	11	65,77	7,07
YS (cm)	1. Lig	14	30,06	5,76
	2. Lig	11	28,17	2,76
TS (cm)	1. Lig	14	30,32	5,79
	2. Lig	11	29,38	3,27
AS (cm)	1. Lig	14	38,19	5,07
	2. Lig	11	35,00	3,65
ESN.HAMS. (cm)	1. Lig	14	31,60	7,35
	2. Lig	11	31,86	4,57
ESNAYA1D (derece)	1. Lig	14	20,71	4,74
	2. Lig	11	23,09	4,48
ESNAYA1P (derece)	1. Lig	14	42,85	9,94
	2. Lig	11	45,45	10,82
ESNAYA2D (derece)	1. Lig	14	20,85	4,99
	2. Lig	11	21,81	4,62
ESNAYA2P (derece)	1. Lig	14	42,85	8,48
	2. Lig	11	46,36	8,68
VYY (%)	1. Lig	14	25,78	2,72
	2. Lig	11	24,81	4,57

VA: Vücut Ağırlığı,
YS: Yarım Squat Sıçrama,
TS: Tam Squat Sıçrama,
AS: Aktif Sıçrama,
ESN.HAMS: Hamstring Esnekliği (otur-uzan testi ile),
ESNAYA1D: Dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,
ESNAYA1P: Dominant Bacak Ayak Bileğinin Plantar Fleksiyonu,
ESNAYA2D: Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,
ESNAYA2P: Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu ve
VYY (%): Vücut Yağ Yüzdesi.

1. Lig ve 2. Lig bayan voleybol oyuncularının YS ve TS değerleri arasında anlamlı farka rastlanırken ($p < 0,05$), vücut ağırlığı, hamstring esnekliği ve ayak bileği esnekliği değerleri arasında ise anlamlı fark gözlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu bulgular tablo 2'de gösterilmiştir.

1. Lig oyuncularında YS, TS ve AS'nın boy uzunluğu, vücut ağırlığı, esneklik ve vücut yağ yüzdesi ile ilişkisine bakılmış, YS ve TS ile vücut yağ yüzdesi arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir ($p < 0,05$). Ayrıca anlamlı çıkmamış olsa bile TS ile vücut ağırlığı arasında yüksek negatif korelasyon gözlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 2: Bayan Voleybol Oyuncularının Vücut Ağırlığı, Sıçrama, Esneklik ve Vücut Yağ Yüzdesi Değerlerinin Ligler Arasında Karşılaştırılması

	F	Sig.
VA (kg)	,000	,988
YS (cm)	4,438	,046*
TS (cm)	6,698	,016*
AS (cm)	2,251	,147
ESN. HAMS. (cm)	,945	,341
ESNAYA1D (derece)	,029	,867
ESNAYA1P (derece)	,492	,490
ESNAYA2D (derece)	,042	,839
ESNAYA2P (derece)	,150	,702
VYY (%)	2,150	,156

* p < 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

VA : Vücut Ağırlığı,

YS : Yarım Squat Sıçrama,

TS : Tam Squat Sıçrama,

AS : Aktif Sıçrama,

ESN.HAMS : Hamstring Esnekliği (otur-uzan testi ile),

ESNAYA1D : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA1P : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Plantar Fleksiyonu,

ESNAYA2D : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA2P : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu ve

VYY (%) : Vücut Yağ Yüzdesi.

Tablo 3: 1. Lig Oyuncularında YS, TS ve AS'nın Boy Uzunluğu, Vücut Ağırlığı, Esneklik ve Vücut Yağ Yüzdesi İle İlişkisi.

	N	YS	TS	AS
BOY UZUN. (cm)	14	,226	,168	,596
VA (kg)	14	,118	,070	,263
ESN.HAMS. (cm)	14	,150	,510	,703
ESNAYA1D (derece)	14	,859	,431	,178
ESNAYA1P (derece)	14	,305	,121	,441
ESNAYA2D (derece)	14	,948	,600	,294
ESNAYA2P (derece)	14	,295	,523	,848
VYY (%)	14	-,053*	-,032*	,210

* p < 0,05 düzeyinde anlamlı ilişki

BOY UZUN. : Boy Uzunluğu

VA : Vücut Ağırlığı,

ESN.HAMS : Hamstring Esnekliği (otur-uzan testi ile),

ESNAYA1D : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA1P : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Plantar Fleksiyonu,

ESNAYA2D : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA2P : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu ve

VYY (%) : Vücut Yağ Yüzdesi.

2. Lig oyuncularının YS, TS ve AS değerlerinin boy uzunluğu, vücut ağırlığı, esneklik ve vücut yağ yüzdesi değerleriyle ilişkisine bakılmıştır. AS ile hamstring esnekliği arasında anlamlı negatif ve nondominant ayakta dorsal fleksiyon esnekliği arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir. Buna ek olarak TS değeri ile nondominant bacakta dorsal fleksiyon esnekliği değeri arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4).

Tablo 4: 2. Lig Oyuncularında YS, TS ve AS'nın Boy Uzunluğu, Vücut Ağırlığı, Esneklik ve Vücut Yağ Yüzdesi İle İlişkisi.

	N	YS	TS	AS
BOY UZUN. (cm)	11	,133	,334	,921
VA (kg)	11	,648	,241	,105
ESN.HAMS. (cm)	11	,494	,124	-,050*
ESNAYA1D (derece)	11	,145	,182	,171
ESNAYA1P (derece)	11	,986	,983	,806
ESNAYA2D (derece)	11	,308	,075	,012*
ESNAYA2P (derece)	11	,914	,947	,905
VYY (%)	11	,322	,125	,139

* p < 0,05 düzeyinde anlamlı ilişki

BOY UZUN. : Boy Uzunluğu

VA : Vücut Ağırlığı,

ESN.HAMS. : Hamstring Esnekliği (otur-uzan testi ile),

ESNAYA1D : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA1P : Dominant Bacak Ayak Bileğinin Plantar Fleksiyonu,

ESNAYA2D : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu,

ESNAYA2P : Non-dominant Bacak Ayak Bileğinin Dorsal Fleksiyonu ve

VYY (%) : Vücut Yağ Yüzdesi.

TARTIŞMA

Araştırmaya Türkiye bayanlar voleybol liginde aktif olarak ortalama 8,3 yıldır voleybol oynayan 1. lig bayan voleybol oyuncularını ile ortalama 7,5 yıldır voleybol oynayan 2. lig oyuncularını katılmıştır.

Literatürde bayan voleybolcularla yapılan çalışmalarda Cicioğlu ve ark. (1998) yaptıkları çalışmada 1. lig voleybol oyuncularının ortalama boy uzunluğu değerlerini 176 ± 4.86 cm ve vücut ağırlığı ortalamalarını ise 65.32 ± 5.50 kg olarak belirlemişlerdir. Hakkinen, voleybol oyuncularının vücut ağırlığı ortalamasını 67.3 ± 6.8 kg olarak, Ergül (1995), elit voleybol oyuncularının boy uzunluğu ortalamalarını 176.54 ± 6.25 cm ve vücut ağırlığı ortalamalarını 64.09 ± 6.25 kg, 2. lig voleybol oyuncularının boy uzunluğu ortalamalarını 176.27 ± 4.36 cm ve vücut ağırlığı ortalamalarını 63 ± 4.71 kg olarak bulmuştur. Bu değerler incelendiğinde çalışmaya katılan deneklerin fiziksel özellikleri literatürle paralellik göstermektedir.

Puhl (1982), elit bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama $49,9 \pm 6,3$ cm olarak ifade ederken, Lee ve ark. (1989) bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama değerlerini $52,8$ cm olarak bulmuştur. Ergül (1995), elit bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama değerlerini $48,09 \pm 4,61$ cm ve elit olmayan bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama değerlerini ise $43 \pm 3,25$ cm olarak belirtmiştir. Cicioğlu ve ark. (1998), elit bayan voleybol oyuncularının dikey sıçrama yüksekliklerini $45,5 \pm 4,46$ cm olarak bulmuşlardır.

1. lig ve 2. lig bayan voleybol oyuncuları karşılaştırılmış, YS ve TS değerleri anlamlı farklılık göstermiştir ($p < 0,05$). 1. lig sporcuları 2. lig sporcularına oranla daha yüksek YS ve TS değerleri ortaya koymuşlardır. Vücut ağırlığı, AS, hamstring ve ayak bileği esnekliği ve VYY değerleri arasında ise anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($p > 0,05$). Fakat AS değerleri incelendiğinde iki denek grubu arasında anlamlı fark çıkmamış olsa bile, 1. lig voleybol oyuncuları 2. lig voleybol oyuncularına oranla daha yüksek değerler ortaya koymuşlardır (AS 1. lig $x = 0.3819$ m; AS 2. lig $x = 0.3500$ m). 1. lig voleybol oyuncuları 2. lig voleybol oyuncularına oranla daha yüksek değerler ortaya koymuşlardır.

1. lig voleybol oyuncularında sıçrama değerleriyle boy uzunluğu, vücut ağırlığı, esneklik ve VYY değerleri ilişkilendirildiğinde, TS ve YS ile VYY arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir. Yani vücut yağ yüzdesindeki artış bu iki sıçrama türünde düşüşe, VYY'deki azalma bu iki sıçrama türünde artmaya neden olacaktır. Vücut yağ yüzdesi arttıkça vücut ağırlığında da bir artış gözlenmekte dolayısıyla kg başına uygulanan kuvvet miktarında düşüş görülmektedir.

Sıçrama yüksekliği değerleri ile VYY arasında negatif ilişki çıkması literatür tarafından da desteklenmiştir. 1. lig voleybol oyuncuları ile ilgili belirtilmesi gereken önemli bir konu ise AS ile VYY arasında diğer iki sıçrama türünde olduğu gibi bir ilişki gözlenmiş fakat bu ilişki anlamlı çıkmamıştır. Bu bulgu sonucunda ise, aktif sıçramanın vücut ağırlığından gelebilecek olumsuz etkileri elimine ettiği düşünülmektedir. AS'nın biyomekaniğini ele alacak olursak, bu dikey sıçrama türünün en önemli özelliği olan yaylanma hareketinin elastik enerjiyi depolama ve tekrar kullanımını sağlaması sonucunda AS performansında artışa neden olduğunu bunun da AS yüksekliğine yansıdığını bilmekteyiz. Yaylanma hareketinin ayrıca gerim-kısalma siklüsünün kısalma fazına başlamadan önce kaslara aktif durum ve güç kazandırması da bu sıçrama türündeki performansın diğerlerine oranla daha yüksek olmasını sağlamaktadır (Bobbert ve ark., 1996).

2. lig bayan voleybol oyuncularında sıçrama yüksekliği değerleri ile boy uzunluğu, vücut ağırlığı, esneklik, vücut yağ yüzdesi ilişkilendirildiğinde AS ile hamstring esnekliği, dorsal ayak bileği esnekliği arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir. AS ile hamstring esnekliği arasında negatif ilişki gözlenmiştir. Yani hamstring esnekliği arttıkça AS yüksekliğinde düşüşe neden olacaktır. Lee (1989) ve ark. tarafından yapılan çalışma da bu sonucu destekler niteliktedir. Bu çalışmada bayan voleybol oyuncularında kalça esnekliği ile sıçrama yüksekliği arasında negatif ilişki bulunmuş ve hamstring esnekliğinin bayanlardan daha çok erkeklerde sıçrama yüksekliğini etkileyeceği

yorumu yapılmıştır. Ayrıca bayanların sıçrama yüksekliğindeki artışa paralel olarak hamstring esneklik değerlerinde azalma gözlenmiştir.

Sıçramanın başlangıcında önemli hareketlerden biri olan dorsal fleksiyon hareketinin esnekliğinin yüksek olması beklenen bir değerdir. Sıçramanın son fazında ise plantar fleksiyon hareketinin açığa çıkması ile bu pozisyondaki esneklik değerinin de yüksek olması sıçramanın son fazı için önemlidir. Bizim çalışmamızda da aynı sonuçların bulunması bu çalışmaya katılan sporcuların tecrübesi ve düzenli antrenman programlarına eşlik etmesiyle ilişkili olabildiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Akalın, U. (1995). Motiveli Sıçrama. Voleybol Bilim ve Teknoloji Dergisi. 4: 27-29.
2. Bobbert, M. F., Gerritsen, K. G. M., Litjens, M. C. A., Soest, A. J. V. (1996). Why is Countermovement Jump Height Greater Than Squat Jump Height? Med Sci Sports Exerc 28: 11, p.: 1402-1412.
3. Cicioğlu, İ., Günay, M. (1998). Farklı Branşlardaki Elit Bayan Sporcuların Fiziksel ve Fizyolojik Profillerinin Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt: III 4: 9-16.
4. Durnin, J. V. G. A., and J. Womersley. 1974. Body Fat Assessed From Total Body Density and Its Estimation From Skin Fold Thickness: Measurements on 481 Men and Women Aged From 16 to 72 Years. British Journal of Nutrition 32: 77-97.
5. Ergun, N., Baltacı, G. (1997). Spor Yaralanmalarında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Prensipleri Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu Yayınları: 20, Ankara, s.: 87-91.
6. Ergül, F. (1995). Elit ve Elit Olmayan Bayan Voleybol Oyuncularının Fiziksel ve Fizyolojik Profillerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
7. Fleck, J. S. (1983). Body Composition of Elite American Athletes. American Journal of Sports Medicine. 11, 6 : 398-402.
8. Hakkinen, K. (1993). Changes in Physical Fitness Profile in Female Volleyball Players During the Competitive Season. The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness 33: 223-230.
9. Heyward, V. H., Stolarczyk, L. M. (1996). Applied Body Composition Assesment. Human Kinetics Publishers. USA.
10. Lee, E. J., Etnyre, B. R., Poindexter, H. B., Sokol, D. L., Toon, T. J. (1989). Flexibility Characteristics of Elite Female and Male Volleyball Players. J. Sports Med. Phys Fitness. 29 1 : 49-51.
11. Letzelter, H. (1986). Kraft Training. Deutschland, 65. 83. 111.
12. Mühlfriedel, B. (1987). Trainingslehre, Deutschland, p.: 105-116.
13. Orkunoğlu, O. (1997). Trainer Tactics. Ant Matbaası, Ankara, s.: 184-185.
14. Puhl, J. (1982). Physical and Physiological Characteristics of Elite Volleyball Players. Research quarterly for Exercise and Sports. 53 3: 257-262.
15. Ziyagil, A. M., Tamer, K., Zorba, E. (1994). Beden Eğitimi ve Sporda Temel Motorik Özelliklerin ve Esnekliğin Geliştirilmesi. Ankara, s.: 34.

7-8 YAŞ GRUBU RİTMİK CİMNASTİK SPORUNA DEVAM EDEN KIZ ÇOCUKLARI İLE SPOR ETKİNLİĞİNE KATILMAYAN AYNI YAŞ GRUBU KIZ ÇOCUKLARIN BAZI FİZİKSEL ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

Ayşegül EVREN **
Sürhat MÜNİROĞLU **

ÖZET

Bu araştırmada 7-8 yaş grubu ritmik cimnastik sporuna devam eden kız çocukları ile spor etkinliğine katılmayan aynı yaş grubu kız çocuklarının bazı fiziksel özelliklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya, Ata Spor Kulübüne devam eden ve haftada iki günden, toplam dört saat antrenman yapan 30 kız çocuk ile Tuzluca İlköğretim Okuluna devam eden ve sporsal bir aktivitede bulunmayan 30 kız çocuk olmak üzere toplam 60 kız çocuğu gönüllü olarak katılmışlardır. Çalışmada uygulanan test bataryası Simon Fraser Üniversitesinden Glenn Kirchner'in Fiziksel Uygunluk Testi ve Follow- Up prosedürüdür. Bu testte, durarak uzun atlama, bank üzerinde şınav, mekik, squat sıçrama ve 30 yard (27.43m) koşu olmak üzere toplam 5 test bulunmaktadır. Elde edilen veriler Windows için SPSS 11.0 istatistik paket programına aktarılmıştır. Araştırmada hata payı 0.05 olarak kabul edilmiş, grupların karşılaştırılmasında Student T Testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler sonucunda 7 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarının mekik, durarak uzun atlama test sonuçları arasında anlamlı fark bulunurken ($p<0.05$), 27.43m koşu testi, squat sıçrama test sonuçları arasında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$). 8 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarında ise 27.43m koşu, banka şınav test sonuçları arasında anlamlı fark bulunurken ($p<0.05$), mekik, durarak uzun atlama squat sıçrama test sonuçları arasında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Follow-Up Prosedürü'ne göre ise 7 ve 8 yaş spor yapan kız çocuklarının fiziksel özelliklerinin iyi düzeyde olduğu, 7 ve 8 yaş spor yapmayan kız çocuklarının ise fiziksel özelliklerinin orta düzeyde oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Fiziksel Uygunluk, Aktivite, Test

Geliş tarihi: 06.01.2005; Yayına kabul tarihi: 03.01.2006

* Bu çalışma, 17-21 Kasım 2004 tarihleri arasında Kemer/Antalya'da düzenlenen 10. ICHPER-SD Avrupa Kongresi & 8.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

COMPARISONS OF SOME PHYSICAL FEATURES OF 7-8 AGE GROUP GIRLS WHICH ATTEND TO RHYTHMIC GYM SPORT AND WHICH DON'T

SUMMARY

In this research, it was aimed to compare some physical features of 7-8 age group girls which attend to rhythmic gym sport and which don't. 60 undunteer girls attended to this research, 30 girls who attended to Ata Sports club and practise 2 days in a week, totaly 4 hours and 30 girls who attend to Tuzluçayır Primary School and do not have a sport activities. Test batary which is used in the research is the procedure of Simon Fraser Universty's Gleen Krichner's Physical Reliability Test and Follow- Up. In this test, there are 5 test Standing Long Jump, Bench Push-ups, Curl-Up, Squat Jump, 30 Yard Dash (27 43m). The datas were processed to SPSS 11.0. Statistics pocket programme for windows, in the research, 0,05 is accepted as mistake rate, Student T test and Man Whitney U Test are used for comparing groups. At the result of statistic analyses, there can be found reasonable differences ($P<0.05$) in 7 years old who are doing and not doing sports Curl-Up, Standing Long Jump, there can't be found reasonable differences in 27.43m running test, squat jump test ($p>0.05$). There were reasonable differences ($p>0.05$) in 8 years old girls who are doing and not doing sports between, there can't be found reasonable differences 27.43m running , Bench Push-ups results; there were not reasonable differences between Curl-Up, Standing long jump, squat jump test results ($p>0.05$). According to the Follow- Up procedure, it was found that, 7 and 8 years old girls who are doing starts have good physical properties, 7 and 8 years old girls who aren't doing sports have got average physical properties.

Key Words: Child, Physical Fitness, Activity, Test

GİRİŞ VE AMAÇ

Spor, çocuğun büyümesinde, olgunlaşmasında, bilişsel gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli rol oynayacağı için onun hayatına erken yaşlarda girmelidir (Muratlı, 1997).

Gelecekte, toplumda sorumluluklar yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesine gerek bireyler arası gerek toplumlar arası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devam ettirilmesinde çocukluktan başlayan sporun büyük bir önemi vardır. Çocukların ilkokuldan itibaren sportif faaliyetlere yönlendirilmesi ve iyi bir alışkanlığın yerleştirilmesinde spor, büyük önem taşır (Mengütay, 1999).

Sağlıklı olan her çocuk koşmak, zıplamak, oyun oynamak ve dans etmek ister. Bu hareketler ise fiziksel olduğu kadar ruhsal gelişimi üzerinde de olumlu etkide bulunur. Bunun içindir ki yetişmekte olan yeni neslin bedensel eğitimlerine ciddi olarak eğilmek gerekmektedir (Konter, 1998).

Yapılan araştırmalar sporda beklenen başarının elde edilmesi için çocukluk çağında spor etkinliklerine başlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bakımdan gelişmiş ülkelerin dikkatleri çocukluk çağı spor faaliyetleri üzerine odaklanmıştır. Çünkü çocuk antrenmanlarının kendine özgü birtakım özellikleri bulunmaktadır (Mengütay, 1999).

Verim sporuna amaçlı olarak yönlendirme ancak spora ilgi duyan ve yetenekli olan çocuk ve gençlerin olabildiğince erken bir zamanda bir araya getirilmesiyle gerçekleştirilebilir (Karl, 2001). Bazı spor dallarında (artistik paten, cimnastik, doğu sporları, tenis vb.) yetişkinlerin yönlendirmesi sonucu erken katılıma rastlanılmaktadır. Erken katılım, müsabaka sistemlerinin herkese açık olması nedeniyle çoğu kez çok erken yaşlarda başlama şeklinde de ortaya çıkar. Böylelikle okul öncesi çağ ve birinci okul çocuğu çağında bulunan çocuklar, henüz 8-9 yaşlarında iken sistematik çalışma (antrenman) ve yarışma faaliyetleriyle tanışma fırsatı elde ederler. Özellikle bu yaş grubundakiler, anlatılan ideal tipik modele uygun bir başarı gelişimini yaklaşık olarak izleme olanağına sahiptir. Pedagoji ve antrenman bilimleri yönünden doğru değerlendirmek koşuluyla bu durum, çocuklar için olağanüstü bir fırsat anlamına gelir (Muratlı, 1997).

Günümüzde en üst düzeyde sporsal verime ulaşabilmek için, en az 8 ile 10 yıl arasındaki bir sürede ve hazırlık-oluşturma-özelleştirme (uzmanlaşma) evrelerine ayrılan düzenli ve geleceğe yönelik bir süreçte, yetenek arama - yetenek yönlendirme hazırlık evresinin temel görevleri arasında yer alır (Karl, 2001). Bunun için okul öncesi ve ilkokul yaş grubundaki çocukların motor yetenekleri, genel fiziki parametreleri ve fiziki gelişimleri hakkında geniş bilgi edinebilmek için bir çok teste tabi tutulmaları gerekmektedir (Mengütay, 1999).

Araştırmanın amacı; Ankara'da ritmik cimnastik kulüplerine devam eden 7-8 yaş grubu kız çocuklarının 30 yard koşu, squat sıçrama, durarak uzun atlama, mekik, bankta şınav test sonuçlarının, sporsal bir aktivitede bulunmayan aynı yaş grubu kız çocuklarıyla karşılaştırılmasıdır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırma Ankara Ata Spor Kulübünde Ritmik Cimnastik sporuna devam eden, haftada 3 gün düzenli şekilde antrenman yapan 7-8 yaş grubu 30 kız çocuk ile Tuzluca'yı İlköğretim Okulu'nda okuyan ve spor aktivitesinde bulunmayan aynı yaş grubu 30 kız çocuk üzerinde yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Özellikleri

Stadiometre: Holtain marka ile 0.1 cm hassasiyetle ölçüm yapmaktadır.

Baskül: Kilogram cinsinden ölçüm yapmaktadır.

Kronometre: Koşu ölçümleri TMR ESC 2200 Multigate Telemetry Chronograph ile alınmıştır.

Ölçüm Bandı: Uzun Atlama ve Koşu hareketinde başlangıç pozisyonun belirlemek için kullanılmıştır.

Mezüre: Uzun Atlama hareketini ölçmek için kullanılmıştır.

Minder: Mekik hareketi için kullanılmıştır. Boyu 3 metre genişliği 2 metredir.

Fiziksel Uygunluk Testi: Simon Frasher Üniversite'sinden Glenn Kirchner Fiziksel Uygunluk Testi ve Fallow-up prosedürü uygulanmıştır. Bu test şu ölçümleri içermektedir (Anonymous, 1971):

- 1- Durarak Uzun Atlama (Standing Board Jump)
- 2- Bank Üzerinde Şınav (Bench Push-ups)
- 3- Dizler Bükülü Mekik (Curl-ups)
- 4- Squat Sıçrama (Squat Jump)
- 5- 30 Yard Koşu (30 Yard Dash)

Verilerin Toplanması

Boy: Deneğin vücudu dik ve anatomik duruşta iken inspirasyon durumunda baş frontal düzlemde, baş üzerindeki çubuk verteks noktasına değecek şekilde ayakta ölçülmüştür.

Vücut Ağırlığı: Denekler hafif giysilerle ve yalın ayak pozisyonda alınmıştır.

Durarak Uzun Atlama:

Amaç: Gücü ölçmek

Başlama Pozisyonu: Denek kollarını geriye alarak squat pozisyonunda ve her iki ayağı birbirine paralel ve başlama çizgisinin gerisinde beklemiştir.

Hareket: Denek kollarını öne ve yukarı doğru hareket ettirerek sıçramaya başlamıştır. Ayakları yerden ayrılır ayrılmaz bacaklarını bükerek, kollarını öne doğru sallamaya devam etmiştir. Denek ayakları paralel olarak, gövdesi bükülü ve kolları öne uzanmış olarak yere düşmüştür

Puanlama: İki kez sıçrama yaptırılarak ve en iyi olanı kaydedilmiştir. Ölçüm bandı kullanılarak deneğin yere bastığı topukları ile başlama çizgisi arasındaki mesafe ölçülmüştür. Eğer denek, adım alarak sıçarsa, yere konmadan önce elleri ile yere dokunursa, yere konduktan sonra düşerse sıçrama tekrar ettirilmiştir.

Bank Üzerinde Şınav:

Amaç: Önkol, kol ve omuz kaslarının kuvvet ve dayanıklılığını ölçmek.

Başlama Pozisyonu: Denek sandalyenin köşesine yakın bir yerden tutmuş ve ayakları minderde ve bitişik şekilde pozisyon almıştır. Vücut kolları oluşturduğu bir açı ile düzgün bir şekilde hareket ettirilmiştir.

Hareket: Denek vücudunu aşağı indirmiş ve çenesi sandalyenin kenarına değene kadar

dirseklerini bükecek pozisyona gelmiştir. Kollar düz pozisyonu almış ve tekrar başlangıç pozisyonuna gelmiştir.

Puanlama: Yapabildiği kadar sınav puanlanmıştır. Denek 50. sınavın sonunda durdurulmuştur.

Mekik:

Amaç: Gövde fleksör kaslarını kuvvetini ve dayanıklılığını ölçmek.

Başlama Pozisyonu: Denek sırtüstü yatar pozisyonda dizleri bükülü, ayak tabanları yerde ve eller başın gerisinde kenetlenmiş durumda pozisyon almıştır. Testi yapan sağ eli ile deneğin ayaklarını, sol eli ile dizlerini tutmuştur.

Hareket: Denek kalkar ve alını ile testi yapanın eline dokunmuş ve yeniden başlama pozisyonunu almıştır. Deneğin alını, yanağı veya çenesi ile tüm dokundukları sayılmıştır.

Puanlama: Deneğin kalkarak testi yapanın eline her dokunuşu sayılmış 50 mekikte denek durdurulmuştur.

Squat Sıçrama:

Amaç: Gövde ve bacak extensör kaslarının kuvvetini ve dayanıklılığını ölçmek.

Başlama Pozisyonu: Denek yere çömelmiş pozisyonda kolları bacaklarının yanında ve parmakları minderin üzerinde olacak şekilde pozisyon almıştır.

Hareket: Denek ayakları 10 cm kadar yükselecek şekilde yerden tamamen ayrılmış şekilde sıçramıştır. Kolları deneğin iki yanında kalarak dengeyi sağlamıştır. Denek başlama pozisyonuna dönerek ve egzersize devam etmiştir.

Puanlama: Denek iki kez sıçratılarak en iyi derecesi alınmıştır.

30 Yard Koşu Testi (27,43 metre):

Amaç: Hızı ölçmek

Başlama Pozisyonu: Denek, ayakta başlama çizgisini gerisinde başlama pozisyonunda yer alır.

Hareket: Komutla denek olabildiğince hızlı olarak 27,43 m koşmuş ve bitiş çizgisini hızla geçmiştir.

Puanlama: 27,43 m ne kadar sürede koştuğu saniye olarak kaydedilmiştir.

Test uygulamasına geçmeden önce deneklerin genel ısınmaları sağlanmıştır. Her test uygulamasından önce bütün gruba ve testi yapacak deneğe testin neyi amaçladığı, başlama pozisyonunun ne olduğu, hareket anında nelere dikkat edilmesi gerektiği, hareket sonunda ne yapılması gerektiği sözlü olarak anlatılmış ve birer kez pratik olarak gösterilmiştir. Ayrıca hiçbir sıra olmaksızın ölçümler random olarak alınmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçümler sonucu elde edilen veriler, her ölçüm sonrası anında kaydedilmiştir. Testlerin hepsi her iki gruba da ayrı ayrı uygulanmıştır. Testin özelliğine göre elde edilen değerler skor tablosuna yerleştirilmiştir. Her testin sonucu daha önce belirlenmiş test prosedüründeki tabloya bakılarak skorun puanı bulunmuştur. Bu puanlarda skor tablosuna işlenmiştir. En son olarak bütün testlerin puanları toplanmış ve toplam puanın karşılık geldiği sıralama değerleri işlenmiştir.

Sıralama Değerleri:

- 1- Çok İyi (Superior)
- 2- İyi (Good)
- 3- Orta (Average)
- 4- Ortalamanın Altı (Below Average)
- 5- Zayıf (Poor) olarak sıralanmıştır (Anonymous, 1971).

Tablo 1: Follow-Up Prosedürü Puan Aralıkları

Yaş	Cinsiyet	Çok İyi	İyi	Orta	Orta Altı	Zayıf
7	Kız	326 ve üstü	325-275	274-228	227-180	179 ve altı
8	Kız	325 ve üstü	324-275	274-225	224-175	174 ve altı

Yapılan ölçümler sonucu elde edilen tüm verilerin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmıştır ve iki grup arasındaki farklar için Mann Whitney U testi ve Student T testi uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

BULGULAR

Bu araştırmada spor yapan 7-8 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m (30 yard) koşu, squat sıçrama, durarak uzun atlama, mekik, bankta sınav test sonuçlarının, sporsal bir aktivitede bulunmayan aynı yaş grubu kız çocuklarıyla karşılaştırılması amaçlanan bu çalışma sonunda, elde edilen değerler sırasıyla, tablolar halinde verilmektedir.

Tablo 2: Spor Yapan 7 Yaş Grubu Kız Çocukları ile Sporsal bir Aktivitede Bulunmayan Kız Çocuklarının Boy ve Vücut Ağırlığına ait Ortalama ve Standart Sapma Değerlerinin Dağılımı

	SPOR YAPAN 7 YAŞ N: 15		SPOR YAPMAYAN 7 YAŞ N: 15	
	ORT.	SS	ORT.	SS
Boy (m)	1,22	0,04	1,23	0,05
Vücut Ağırlığı (kg)	22,80	2,78	25,73	3,32

Araştırmaya katılan 7 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarının değerleri incelendiğinde; Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının boy ortalaması $1,22 \pm 0,04$ m, Spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının boy ortalaması ise $1,23 \pm 0,05$ m olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan 7 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarının değerleri incelendiğinde; Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının vücut ağırlığı ortalaması $22,80 \pm 2,78$ kg, Spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının vücut ağırlığı ortalaması ise $25,73 \pm 3,32$ kg olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Spor Yapan 8 Yaş Grubu Kız Çocukları ile Sporsal Aktivitede Bulunmayan Kız Çocuklarının Boy ve Vücut Ağırlığı Ortalama, Standart Sapma Değerlerinin Dağılımı

	SPOR YAPAN 8 YAŞ N: 15		SPOR YAPMAYAN 8 YAŞ N: 15	
	ORT.	SS	ORT.	SS
Boy (m)	1,24	0,06	1,29	0,04
Vücut Ağırlığı (kg)	23,26	0,04	29,80	5,28

Araştırmaya katılan 8 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarının değerleri incelendiğinde; spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının boy ortalaması $1,24 \pm 0,06$ m., spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının boy ortalaması ise $1,29 \pm 0,04$ m olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan 8 yaş grubu spor yapan ve yapmayan kız çocuklarının değerleri incelendiğinde; spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının vücut ağırlığı ortalaması $23,26 \pm 0,04$ kg, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının vücut ağırlığı ortalaması ise $29,80 \pm 5,28$ kg olarak bulunmuştur.

Tablo 4: Spor Yapan 7 Yaş Grubu Kız Çocukları ile Sporsal Aktivitede Bulunmayan Kız Çocuklarının 27,43 m (30 yard) Koşu, Squat Sıçrama, Durarak Uzun Atlama, Mekik, Bankta Şınav Test Sonuçlarının, Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Her İki Grup Arası Farkların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	SPOR YAPAN 7 YAŞ N: 15		SPOR YAPMAYAN 7 YAŞ N: 15		P
	ORT.	SS	ORT.	SS	
27,43 m Koşu (sn)	6,49	0,38	6,84	0,55	P>0,05
Squat Sıçrama	23,40	5,27	19,00	9,01	P>0,05
Durarak Uzun Atlama (cm)	1,23	0,10	1,13	0,12	*P<0,05
Mekik	42,13	10,27	25,60	13,70	*P<0,05
Bankta Şınav	19,13	4,37	13,20	4,24	*P<0,05

* P<0,05

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocukları ile sporsal bir aktivitede bulunmayan aynı yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu, squat sıçrama, durarak uzun atlama, mekik, bankta şınav değerleri incelendiğinde;

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması $6,49 \pm 0,38$ sn, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması ise $6,84 \pm 0,55$ sn olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması $23,40 \pm 5,27$, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması ise $19,00 \pm 9,01$ olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması $1,23 \pm 0,10$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması ise $1,13 \pm 0,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması $42,13 \pm 10,27$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması ise $25,60 \pm 13,07$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının bankta şınav ortalaması $19,13 \pm 4,37$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının bankta şınav ortalaması ise $13,20 \pm 4,24$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 5: 7 Yaş Spor Yapan ve Yapmayan Kız Çocuklar ile 8 Yaş Spor Yapan ve Yapmayan Kız Çocuklarının, Follow-Up Prosedürüne Göre Aldıkları Puanlar ve Değerlendirmelerin Dağılımı

	Aldıkları Toplam Puan	Follow-Up Prosedürü	SONUÇ
7 Yaş Spor Yapan	287	275-325	iyi
7 Yaş Spor Yapmayan	256	228-274	orta
8 Yaş Spor Yapan	276	275-324	iyi
8 Yaş Spor Yapmayan	260	225-274	orta

7 yaş spor yapan kız çocuklarının toplam puanı 287 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar, Follow-Up prosedürüne göre "iyi" sıralamasında yer almıştır. 7 yaş spor yapmayan kız çocuklarının toplam puanı 256 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar ise, Follow-Up prosedürüne göre "orta" sıralamasında yer almıştır.

8 yaş spor yapan kız çocuklarının toplam puanı 276 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar, Follow-Up prosedürüne göre "iyi" sıralamasında yer almıştır. 8 yaş spor yapmayan kız çocuklarının toplam puanı 260 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar ise, Follow-Up prosedürüne göre "orta" sıralamasında yer almıştır.

Tablo 6: Spor Yapan 8 Yaş Grubu Kız Çocukları ile Sporsal Aktivitede Bulunmayan Kız Çocuklarının 27,43 m Koşu, Squat Sıçrama, Durarak Uzun Atlama, Mekik, Bankta Şınav Test Sonuçlarının Ortalama, Standart Sapma Değerleri ve Her İki Grup Arası Farkların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	SPOR YAPAN 8 YAŞ N: 15		SPOR YAPMAYAN 8 YAŞ N: 15		P
	ORT.	SS	ORT.	SS	
27,43 m Koşu (sn)	6,25	0,41	6,69	0,67	*P<0,05
Squat Sıçrama	26,46	6,10	23,66	8,08	P>0,05
Durarak Uzun Atlama (cm)	1,23	0,06	1,22	0,12	P>0,05
Mekik	35,13	11,19	31,66	12,12	P>0,05
Bankta Şınav	20,46	3,92	16,33	5,61	*P<0,05

* P<0,05

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocukları ile sporsal bir aktivitede bulunmayan aynı yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu, squat sıçrama, durarak uzun atlama, mekik, bankta şınav değerleri incelendiğinde;

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması $6,25 \pm 0,41$ sn; spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması ise $6,69 \pm 0,67$ sn olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması $26,46 \pm 6,10$, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması ise $23,66 \pm 8,08$ olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması $1,23 \pm 0,06$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması ise $1,22 \pm 0,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması $35,13 \pm 11,19$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması ise $31,66 \pm 12,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$).

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının bankta şınav ortalaması $20,46 \pm 3,92$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının bankta şınav ortalaması ise $16,33 \pm 5,61$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması $6,49 \pm 0,38$ sn, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması ise $6,84 \pm 0,55$ sn, olarak saptanmıştır. Bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0,05$). Yüzgül ve Müniroğlu (2003) aynı test prosedürünü uygulayarak 7 yaş grubu kız spor yapmayan çocuklarda yaptıkları araştırmada, 27,43 m koşu ortalamasını $6,61 \pm 7,04$ sn olarak tespit etmişlerdir.

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması $23,40 \pm 5,27$, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması ise $19,00 \pm 9,01$ olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı olarak gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması $1,23 \pm 0,10$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması ise $1,13 \pm 0,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Düzenli olarak ritmik cimnastik antrenmanı yapan çocukların değerleri daha yüksek çıkmıştır. Bu bulguların sebebi ritmik cimnastik sporunun patlayıcı ve bacak kuvvetini geliştirici özellikler taşımasından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir. Avcıbaşı (2000) 7-11 yaş ritmik cimnastik minikler takımlarında çalışan çocuklar üzerinde yaptığı araştırmasında 7 yaş grubu kız çocuklarında uzun atlama değerlerini $1,25 \pm 0,17$ cm olarak bulmuştur. Sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması $42,13 \pm 10,27$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması ise $25,60 \pm 13,07$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Ritmik cimnastik sporu yapan kız çocuklarının antrenman programlarında özellikle karın ve bel kaslarının kuvvetlendirici egzersizlere yer verilmesinden dolayı böyle bir farklılığın çıkması doğal olarak karşılanabilir.

Spor yapan 7 yaş grubu kız çocuklarının bankta sınav ortalaması $19,13 \pm 4,37$ cm, spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının bankta sınav ortalaması ise $13,20 \pm 4,24$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Ritmik cimnastik sporuna devam eden çocukların çalışmalarında kuvvet gelişiminin olumlu yönde etkilenmesinin kol kuvvetine yönelik sınav testinde daha iyi bir sonucun çıkması üzerinde etkili olduğu kabul edilebilir.

7 yaş spor yapan kız çocuklarının toplam puanı 287 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar, Follow-Up prosedürüne göre "iyi" sıralamasında yer almıştır. 7 yaş spor yapmayan kız çocuklarının toplam puanı 256 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar ise, Follow-Up prosedürüne göre "orta" sıralamasında yer almıştır. Düzenli yapılan antrenmanlar spor yapan grubun fiziksel özellik bakımından iyi grubunda olmasında etken olmuş olabilir. Spor yapmayan grubun değerlerinin orta sıralamasında yer almasında araştırmaya katılan çocukların bireysel özellikleri ve hiçbir şekilde spor aktivitesinde bulunmaması etken olmuş olabilir. Değişik ülkelerde yapılan araştırmalarda (Kanada, İngiltere, Amerika, İskoçya) 7-12 yaş grubu kız çocuklarının Follow Up prosedürüne göre topladıkları

puanlar genellikle "orta"sıralamasında yer almaktadır (Anonymous, 1971). Bu sonuçlar yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yüzgül ve Müniroğlu (2003) aynı test prosedürünü uyguladığı araştırmasında spor yapmayan 7 yaş grubu kız çocuklarının toplam değerlerini 196,79 bularak ortalama altı olduklarını rapor etmişlerdir.

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması $6,25 \pm 0,41$ sn, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının 27,43 m koşu ortalaması ise $6,69 \pm 0,67$ sn, olarak bulunmuştur. Bu fark spor yapan grup yönünde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p < 0,05$). Yüzgül ve Müniroğlu (2003) yaptığı araştırmasında 8 yaş grubu spor yapmayan kız çocuklarının değerlerinin $6,48 \pm 7,36$ olarak bulunmuştur.

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması $26,46 \pm 6,10$, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının squat sıçrama ortalaması ise $23,66 \pm 8,08$ olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır ($p > 0,05$). 7 yaş grubunda fark çıkmasına rağmen, bu yaş grubunda farkın çıkmaması araştırmaya birbirine yakın özellikteki çocukların katılmış olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu test daha çok kassal dayanıklılık özelliğini ölçtüğü için, bu yaş grubunda antrenmanların etkisinin pek fazla olmadığı şeklinde değerlendirilebilir (Muratlı, 1997) .

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması $1,23 \pm 0,06$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalaması ise $1,22 \pm 0,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır ($p > 0,05$).

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması $35,13 \pm 11,19$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının mekik ortalaması ise $31,66 \pm 12,12$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır ($p > 0,05$). Kuvvet özelliği fiziksel farklılıklar, genetik potansiyel ve büyüme hızına bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Fiziksel gelişim çocukta çocuğa farklılık gösterebilir. Çocuk ve gençlerde kas kuvveti, yaşla birlikte belirgin şekilde artar. Böyle bir sonuç bu yaş grubunda benzer özellikler taşıyan çocukların araştırmaya katılmış olmalarından kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Spor yapan 8 yaş grubu kız çocuklarının bankta sınav ortalaması $20,46 \pm 3,92$ cm, spor yapmayan 8 yaş grubu kız çocuklarının bankta sınav ortalaması ise $16,33 \pm 5,61$ cm olarak bulunmuştur. Bu fark spor yapan grup yönünde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p < 0,05$). Faigenbaum ve Ark., (1999) yaptıkları araştırmada, değişik direnç antrenman protokollerinin kuvvet ve dayanıklılık gelişimi üzerine etkilerini araştırmışlardır. Yaşları 5-12 arasında değişen 11 kız ve 32 erkek çocuğuna düzenli antrenman programı uygulamışlardır. Sonuç olarak kas gücü ve kas dayanıklılığının çocukluk yıllarında geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir.

8 yaş spor yapan kız çocuklarının toplam puanı 276 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız çocuklarının topladıkları puanlar, Follow-Up prosedürüne göre "iyi" sıralamasında yer almıştır. 8 yaş spor yapmayan kız çocuklarının toplam puanı 260 olarak hesaplanmıştır. Bu grup kız

çocuklarının topladıkları puanlar ise, Follow-Up prosedürüne göre "orta" sıralamasında yer almıştır. Düzenli yapılan antrenmanlar spor yapan grubun fiziksel özellikler bakımından "iyi" grubunda olmasında etken olmuş olabilir. Spor yapmayan grubun değerlerinin "orta" sıralamasında yer almasında araştırmaya katılan çocukların bireysel özellikleri ve hiçbir şekilde spor aktivitesinde bulunmamları etken olmuş olabilir. Yüzgül ve Müniroğlu (2003), araştırmasında spor yapamayan 8 yaş grubu kız çocuklarının toplam değerlerini 178,23 bularak "ortalama altı" sıralamasında değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda, ritmik cimnastik sporuna düzenli devam etmenin ve bu yaş grubunda spor aktivitesi yapmanın fiziksel özellikleri olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Anonymous, (1971). Physical Education for Elementary School Children 1–2, USA: Brown Company Publistier.
2. Avcıbaşı, B.N. (2000). "Ankara'da Ritmik Cimnastik Kulüplerine Devam Eden 7–11 Yaş Grubu Çocukların Fiziksel Özelliklerinin İncelenmesi" .Yayınlanmamış Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.
3. Faingenbaum, A.D., Westcott, W.L., Loud, R.L., Long, C. (1999). "The Effects of Different Resistance Training Protocols on Muscular Strength and Endurance Development in Children". Pediatrics. 104(1) .
4. Karl, K. (2001). Sporda Yetenek Arama, Seçme ve Yönlendirme. Çev.: H. Harputluoğlu, Antrenör Eğitim Dizisi, Bağırğan Yayımevi. Ankara.
5. Konter, K.A. (1998). Sportif Ritmik Cimnastik. İnkılap Kitapevi: Ankara.
6. Mengütay, S. (1999). Okul Öncesi ve İlkokullarda Hareket Gelişimi ve Spor. Ankara: Tütibay Ltd.Şti.
7. Muratlı, S. (1997). Çocuk ve Spor. Ankara: Bağırğan Yayımevi. Yüzgül, A., Müniroğlu, S. (2003). "Ankara'da Özel Bir Okulda 7-12 Yaş Grubu Çocukların Fiziksel Özelliklerinin İncelenmesi". Çağdaş Eğitim Dergisi, 294: 35–44.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Zekai PEHLİVAN *
Beytullah DÖNMEZ **
Hülya YAŞAT ***

ÖZET

Bu çalışmanın genel amacı; sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve görüşlerini analiz etmek ve çözüm önerileri üretmektir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın örneklemini Mersin il merkezinde I. Kademedeki görev yapan 225 ve Tokat genelinde görev yapan 285 olmak üzere toplam 511 sınıf öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen 13 maddeden oluşan anket formuyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde istatistik teknik olarak yüzde (%), ki-kare testi (X²), t testi teknikleri kullanılmıştır.

Verilerin analiz edilmesi sonucunda; sınıf öğretmenlerinin % 48'i aldıkları beden eğitimi dersini yeterli bulmamakta, %58, 2'si de beden eğitimi dersini istedikleri biçimde yürütemediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, beden eğitimi dersini istedikleri biçimde yürütmelerini engelleyen faktörlerin başında "yeterli araç-gereç, saha ve malzeme eksikliğine" dayandırmaktadırlar. Öğretmenler dersin etkili ve verimli yürütülebilmesi için birinci sırada bu dersin "branş öğretmenleri tarafından yürütülmesini" önermektedirler.

Anahtar kelimeler: *Beden Eğitimi Dersi, Sınıf Öğretmeni, İlköğretim Okulu.*

Geliş tarihi: 15.12.2003; Yayına kabul tarihi: 07.04.2006

* Mersin Üniversitesi BESYO, MERSİN

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, TRABZON

*** Beden Eğitimi Öğretmeni, MERSİN

CLASSROOM TEACHERS' IDEAS ON THE PHYSICAL EDUCATION

ABSTRACT

The main purpose of this study was to analyze the attitudes and ideas of classroom teachers on the physical education classes.

For this purpose of the study, 511 classroom teachers (225 working in Mersin, 285 working in Tokat) were chosen as sample. Data were collected by means of a questionnaire which had 13 items. Chi-square (X²) and t-test were used to analyse the data.

According to data analyzed, 48 % of the classroom teachers didn't take adequate physical education classes during their college years. 58,2 % of them indicated that they couldn't teach as they should have done. According to the teachers, the main factor which prevented them from better teaching was the lack of teaching materials, training fields and sports equipments. In order to teach effectively and to be productive in class, the teachers suggested that the physical education lessons must be taught by the physical education teachers.

Key words: Physical Education Classes, Classroom Teachers, Primary School.

GİRİŞ

İlköğretim, eğitim sisteminin temel taşıdır. Bu eğitim kademesinde bireylere toplum içinde uyumlu yaşamları ve yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İlköğretimde kazandırılan bilgi ve becerilerin bir yandan bireyin hayata atıldığı zaman kendisi ve toplum için daha üretken ve verimli olmasını sağlarken, diğer yandan, daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmelerin temelini oluşturur⁽⁵⁾.

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ilköğretim kurumlarının amaç ve görevleri şu şekilde ifade edilmiştir⁽²¹⁾.

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

İnsan yaşamında olgunlaşma ve öğrenme ilgileri bağlantılıdır. Çocuk büyüyüp geliştiğinde ilişkileri de genişler ve değişir. Çocuk ilgilerini yaşantılarıyla geliştirmektedir. Bu da çocuğun çevre ile etkileşimi sonucu oluşmaktadır⁽²⁴⁾. Buna bağlı olarak, okula başlayan çocukta bağımlılık azalmıştır. Kızlar ve erkekler bütün gün kendi aralarında kümeleşerek oynarlar. Yaşıtları ile hem arkadaşlık kurmak isterler hem de bir beceri ve yetenek üstünlüğü ile sıvılmaya çalışırlar. Övülmeye bayılırlar. Bu doğal durum, düzenli spor yapmaya yönelişin önemli nedenlerinden birisidir⁽³⁾.

Hareket, çocuk yaşamının odak noktasıdır. Hareketler yoluyla çocuklar çevreyle nasıl etkileşimde ve tepkide bulunacaklarını öğrenirler. Beden eğitimi dersleri kapsamında sunulan hareket eğitiminin kendi amaçları olmasına karşın⁽⁶⁾, genel eğitimin bütünlüğü içerisinde beden eğitimi dersi; konuları, uygulanan yöntemler ve kullanılan araç-gereç bakımından genel eğitimin bir aracı durumundadır^(12,16,19).

Hareket becerilerinin ve tekniklerinin en hızlı kazandırılacağı dönem gelişiminin en hızlı olduğu çocukluk dönemi olarak bilinir⁽⁷⁾. Bireyin yaşam boyu fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı, zinde ve dinamik olabilmesi okul döneminde alacağı eğitime bağlıdır. İnsanların gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde zinde, dinamik ve verimli olabilmeleri, hareketsiz yaşamı terk edip, uygun hareketliliği yakalamalarına ne kadar bağlı ise; bu özelliklerin kazandırılması da çocukluk döneminden başlanarak uygulanacak hareket eğitimi programına o kadar bağlıdır⁽²⁾.

8-13 yaşları arasında çocuk, bildiği hareket formlarını çok çabuk düzeltir, geliştirir ve yenilerini çabuk kazanır. Fiziksel performans bu yaşta çok iyi tanınabilecek düzeye ulaşmıştır. Özellikle sürat, aerobik dayanıklılık ve çabukluk bu dönemde gelişir^(23,6). 12-14 yaş döneminde çocuğun kasları hızlı gelişir. Bu yönden, çocukların açık havada oynamalarına ve düzeylerine uygun spor yapmalarına olanak sağlanması gerekir. Oyun ve spor yoluyla çocukların fiziksel gelişimlerinin yanı sıra, çocuğun sosyalleşmesine, sorumluluk almasına ve bilişsel gelişimine de katkı sunulmuş olur^(5,22,17). Bu nedenle ilköğretime yeni başlayan çocukların alacakları düzenli bir hareket eğitimi onların geleceği açısından önem taşımaktadır.

Sporun tabanı okullardır. Özellikle ilköğretim okullardır⁽¹⁶⁾. Her çocuğun ilköğretim döneminde beden eğitimi derslerinde göstereceği başarıda, öğretmenlerin katkısı önemlidir^(17,8). Koç ve Çobanoğlu (1993) tarafından Manisa il merkezinde 954 sınıf öğretmenin katılımıyla yapılan çalışmada⁽¹⁰⁾, sınıf öğretmenlerinin %10'u beden eğitimi dersini yürütebildiklerini, %90'ı ise mezun oldukları kurumlarda beden eğitimi dersi görmelerine karşın bu dersi yürütemediklerini bulmuşlardır. Dolayısıyla, akademik ve sistemli bir bilgiye sahip beden eğitimi öğretmeni ile yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan sınıf öğretmenlerinin yetiştireceği öğrencilerin hareket eğitimi yönünden farklılıklar göstereceği de bir gerçektir.

İlköğretim okullarında uygulanan beden eğitimi öğretim programı psiko-motor, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi ve iletişim kurma becerisini geliştirme özelliğinde olması beklenmektedir. Program, çocuğu yaşam boyu egzersiz yapmaya istekli kılabacak, onu biçimlendirecek, onda beceri geliştirecek ve hareket yapmaya dönük olumlu tutum kazandıracak bir kaliteye sahip olmalıdır. Bu da ancak nitelikli ve çağdaş bir programla yetişmiş öğretmenler aracılığıyla gerçekleştirilebilecektir^(25,17).

İlköğretime yetiştirilecek beden eğitimi öğretmenin yaratıcılık yanının gelişmiş olması gerekir. Çünkü öğretimde gerek dans veya egzersiz türü yaratmada ve gerekirse varolan materyali farklı olarak kullanmada (eski çoraplar, pet şişeler, patlak toplar, halkalar, su hortumları, eski bisiklet tekerlekleri, gazeteler, frizbi v.b.), yani çocukların hoşuna gidecek malzeme üretme ve kullanma yönünde istekli ve becerili yetiştirilmeleri gerekir^(18,20,4).

Varış'ın (1994), "Bir öğretmenin her hangi bir alandaki öğretim işlevini başarı ile yerine getirebilmesi, meslek yönünden güçlü bir eğitimden geçmiş olmasıyla olanaklıdır. Öğretmen adaylarına kazandırılmak istenilen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konularak meslek bilgisi dersleri ve etkinlikleri ile sağlanmalıdır"⁽²⁴⁾ görüşü dikkate alındığında; sınıf öğretmeni

yetiştiren kurumlarda beden eğitimi dersine ayrılan kredi oranının % 4.6 (26) olması bekleneni karşılamada yetersiz kalmaktadır. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin 2001 yılında düzenlediği "Öğretmen Yeterliliklerini Geliştirme Toplantıları I"de sınıf öğretmeni yetiştiren öğretim programı, bir komisyon tarafından incelenmiş; beden eğitimi ders saatinin 8, bütün dersler içerisindeki ağırlığı da % 4.5 ve aynı zamanda da bu derslerin kuramsal ağırlıkta olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlara bakarak, 7-12 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerinden dolayı hareket gereksinmelerinin karşılanabilmesi için sınıf öğretmenin beden eğitimi ve oyun etkinliklerine daha fazla zaman harcaması gerektiği sonucuna varılmış ve çocuğun özelliğinden hareketle, beden eğitimi derslerinin toplam ders saati içerisindeki ağırlığının %10'a çıkarılması önerilmiştir⁽²⁰⁾.

İlköğretim 1-5 sınıflarında beden eğitimi dersi gereken düzeyde işlenememektedir⁽¹⁴⁾. Beden eğitimi dersine ayrılan süreler diğer derslerle karşılaştırıldığında beden eğitimi dersinin % 6.6 oranında olduğu görülür^(13, 15). Sınıf öğretmeni diğer derslere hazırlanmaktan kendisini beden eğitimi dersine yeterince hazırlayamamaktadır. Ancak, planlarında beden eğitimi dersini yapmış olarak gösterme yoluna gittiği de bir gerçektir⁽¹⁴⁾. Koç ve Çobanoğlu (1993)'nin yaptıkları çalışmada⁽¹⁰⁾; sınıf öğretmenlerinin % 46,2'sinin beden eğitimi dersinde oyun oynattığı, % 23'ünün diğer dersleri çalıştırdığı ve % 31'inin ise başka etkinliklere yer verdikleri bulunmuştur. Yine bu çalışmada; sınıf öğretmenlerinin % 34'ü salon ve araç-gereç eksikliğinin giderilmesini, % 98'i beden eğitimi derslerinin özel öğrenim görmüş branş öğretmenleri tarafından verilmesinin daha iyi olacağı inancında olduklarını belirlemişlerdir. Beydoğan ve Şirinkan'ın (1998) Erzurum il merkezinde 150 sınıf öğretmenin katılımıyla yaptıkları çalışmada⁽¹⁾; sınıf öğretmenlerinin % 38'inin beden eğitimi dersinin hedefine uygun davranış tanımlaması yapamadıkları, % 39'unun ise işleniş kısmında zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada beden eğitimi dersinin uygulamalı yapıma düzeyinin % 49, yapılmama düzeyinin % 51 olduğu saptanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin, tesis ve donanım eksikliği, öğrencilerin beden eğitimi dersi için gerekli olan malzemeleri temin edememeleri nedeniyle öğrencilerin aktif spora yönlendirilmelerini sağlayamadıkları da bulunmuştur. Yine öğretmenlerin % 87'sinin beden eğitimi dersinin amacına uygun yapılamadığını ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermediği görüşünde olduklarını rapor etmişlerdir⁽¹⁾.

Benzer biçimde, Koçyiğit ve Öztürk (1991). Bursa il merkezinde yaptıkları çalışmada ise ilköğretim okulları, tesis, öğretici ve öğrenci dağılımlarını araştırmışlardır. Ayrıca bu çalışmada ilköğretimin 1-5. sınıflarında beden eğitimi derslerinin amacına uygun yürütülmediğini, saha ve malzemenin yetersiz olduğunu bulmuşlardır. Sınıf öğretmenlerinin temel sportif eğitimini tam olarak yürütemediklerini ve bu dersten gerekli yararın sağlanamadığı sonucuna ulaşmışlardır⁽¹¹⁾. Bu bulgulara benzer bulgular Kangalçıl ve Dönmez (2004) tarafından Sivas'ta yapılan araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir⁽⁹⁾.

Gerek literatür taraması ve gerekse yapılan araştırma sonuçları dikkate alındığında; hareketin, çocuğun genel eğitimi için ne denli önemli olduğu, buna rağmen ilköğretimin 1-5. sınıflarında sınıf öğretmenleri tarafından yürütülen beden eğitimi dersinin, çocuğun ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; İlköğretimdeki sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve görüşlerini cinsiyet ve öğrenim durumları değişkenlerine göre analiz etmek ve çözüm önerileri üretmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda; sınıf öğretmenlerinin hizmet yılı ortalaması, hangi yükseköğretim kurumundan mezun oldukları, mezun oldukları kuruma bağlı olarak beden eğitimi derslerini yürütme biçimleri, beden eğitimi dersi alıp almadıkları, aldıkları beden eğitimi dersini yeterli görüp görmedikleri, beden eğitimi ders saatinde hangi etkinliklerle öğrencileri meşgul ettikleri, kendilerini bu dersi yürütmekte yeterli görüp görmedikleri, dersin istendik biçimde yürütülmesini engelleyen faktörlerin neler olduğu ve bu dersin amaca uygun yürütülebilmesi için nelerin yapılması gerektiğine yönelik görüş ve önerileri analiz edilmiştir.

YÖNTEM

Örnekleme

Hizmet yılı ortalaması ve standart sapması $20,29 \pm 7,68$ (Bayan N= 216 ve ortalama $19,76 \pm 8,15$; Erkek N= 295 ve ortalama $20,83 \pm 7,22$; $p>0,05$) olan betimsel türdeki bu araştırmanın örneklemini Mersin il merkezinden 225 ve Tokat il merkezinden de 285 olmak üzere toplam 511 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formuyla toplanmıştır. Kullanılan anket formunun güvenilirlik ve geçerliğini saptamak için önce 10 sınıf öğretmenine uygulanmış; öğretmen görüşlerine göre gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uzman kanısı da alınmıştır. Bu çalışmalar geçerlilik ve güvenilirlik için yeterli bulunmuştur. 13 maddeden oluşan anket formu, betimsel soruların yanı sıra öğretmenlerin beden eğitimi derslerine yönelik tutum ve görüşlerini açığa çıkartacak şekilde oluşturulmuştur.

Anket formu ile elde edilen verilerin analizinde; yüzdeler (%) ki-kare testi (X^2), t testi, aritmetik ortalama (X) ve standart sapma (SS) teknikleri kullanılmıştır. Hata payına 0.05 düzeyinde bakılmıştır.

BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerine yönelik tutum ve görüşlerini analiz etmek amacıyla yapılan bu çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında beden eğitimi dersi alıp almadıklarına yönelik bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrenim Durumlarına Göre Beden Eğitimi Dersi Alıp Almadıklarının Dağılımı

Öğrenim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
1. Eğitim Yüksekokulu	221	55,0	49	45,4	270	52,9
2. Eğitim Fak. Sınıf. Öğret. Bölümü	79	19,7	14	13,0	93	18,2
3. Ön Lisans, Lisans Tamamlı, Eğt. Enst.	63	15,7	25	23,1	88	17,3
4. Öğretmen Okulu	37	9,2	8	7,4	45	8,8
5. Fen-Edebiyat ve Müh. Fak.	2	0,5	12	11,1	14	2,7
Toplam	402	78,8	108	21,2	510	100,0

χ^2 : 41,57; df: 4; signf: 0,000; $p < 0,05$ (önemli)

Tablo 1’de sınıf öğretmenlerinin % 52,9’u Eğitim Yüksekokulu, % 18,2’si de Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü mezunu ve % 2,7’si de Fen-Ed. Fak ve Müh. Fak. Mezunu oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin %78,8’i mezun olurken beden eğitimi dersi aldıklarını, % 21,2’si de beden eğitimi dersi almadan mezun olduklarını belirtmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak da önemli bulunmuştur ($p < 0,05$).

Sınıf öğretmenlerinin öğretmen yetiştiren kurumda aldıkları beden eğitimi dersini yeterli bulup bulmadıkları Tablo 2’de incelenmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin % 25,8’i aldıkları beden eğitimi dersini "yeterli" bulurken, % 26,0’i "biraz", % 48,2’si de "yetersiz" bulunduğunu belirtmiştir. Gruplar arası frekans dağılımı da istatistiki olarak önemli bulunmuştur ($p < 0,05$).

Tablo 2: Aldıkları Beden Eğitimi Dersini Yeterli Bulup Bulmama Durumlarının Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Yeterli		Biraz		Yetersiz		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	N	%
1. Eğitim Yüksekokulu	45	19,5	58	25,1	128	55,4	231	54,6
2. Eğitim Fak. Sınıf. Öğret. Bölümü	26	31,3	18	21,7	39	47,0	83	19,6
3. Ön Lisans, Lisans Tamamlı, Eğt.Enst.	16	25,0	25	39,1	23	35,9	64	15,1
4. Öğretmen Okulu	20	50,0	9	22,5	11	27,5	40	9,5
5. Fen-Edebiyat ve Müh. Fak.	2	40,0	-	-	3	60,0	5	1,2
Toplam	109	25,8	110	26,0	204	48,2	423	100,0

χ^2 : 28,623; df: 8; signf: 0,000; $p < 0,05$ (önemli)

Tablo 3: Beden Eğitimi Dersinin İstenilen Biçimde Yürütülüp Yürütülmediğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Yürütme Durumu	Bayan		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	20	9,3	46	15,8	66	13,0
Biraz	52	24,2	94	32,2	146	28,8
Hayır	143	66,5	152	52,1	295	58,2
Toplam	215	42,4	292	57,6	507	100,0

χ^2 : 11,162; df: 2; signf: 0,004; p<0,05 (önemli)

Tablo 3'de sınıf öğretmenlerinin yürüttükleri beden eğitimi dersine yönelik görüşleri yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 13'ü beden eğitimi derslerinin "istenilen biçimde yürütüldüğünü", %28,8'i "biraz yürütüldüğünü" ve %58,2'si de "istenilen biçimde yürütülmediğini" bildirmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak da önemli bulunmuştur (p<0,05).

Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinin istenen biçimde yürütülmesini engelleyen faktörlerin neler olduğuna yönelik bulgular Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo4: Beden Eğitimi Dersinin İstenen Biçimde Yürütülmesini Engelleyen Faktörler

Engelleyen Faktörler	Bayan	Erkek	Toplam *			
	n	%	n	%	n	%
1. Yeterli Saha, Araç-Gereç ve Malzemenin Olmaması	171	79,2	225	76,3	396	77,5
2. Yeterli Salon Olmaması	123	56,9	123	41,7	246	48,1
3. Yeterli Bilgiye Sahip Olmama	94	43,5	78	26,4	172	33,7
4. Sağlığım Uygun Değil	6	2,7	11	3,7	17	3,3
5. Fiziksel Görünümüm Uygun Değil	6	2,7	4	1,3	10	1,9
6. B.E. Dersinin Önemine İnanmama	4	2,2	3	1,0	7	1,4
7. (Diğer) Sınıflar Kalabalık, Branş Öğretmeni Olmaması v.b	9	4,1	21	7,1	30	5,9
TOPLAM	413	-	465	-	878	-

(*) Birden fazla yanıt verildiği için yüzdelere n: 216 , n: 295, N: 511 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4'deki bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerini istenen biçimde yürütmelerini engelleyen faktörlerin başında "yeterli saha, araç-gereç ve malzemenin olmaması", ikinci sırada "salonun olmaması", üçüncü sırada da "yeterli bilgiye sahip olmama" olarak sıralandığı görülmüştür.

Tablo 5'de beden eğitimi ders saatinde bu dersi yapmayan öğretmenlerin bunun yerine ilk sırada "sınıfta oyun oynatma", ikinci sırada "diğer dersleri çalıştırma" ve üçüncü sırada da "kitap okutma" gibi etkinliklere yer verdiklerini belirtmişlerdir. "Diğer" etkinlikler bölümünde ise "problem çözme, sağlık ve spor bilgisi verme, satranç ve halk oyunları" gibi etkinliklere yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5: Beden Eğitimi Dersi Yerine Yapılan Diğer Etkinliklerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Etkinlik Türü	Bayan		Erkek		Toplam*	
	n	%	n	%	n	%
1. Sınıfta oyun oynatıyorum	93	43,1	111	37,3	204	39,9
2. Diğer dersleri çalıştırıyorum	55	25,5	56	20,3	111	21,7
3. Kitap okutuyorum	29	13,4	26	8,8	55	10,8
4. Sınıfta serbest bırakıyorum	5	2,3	13	4,4	18	3,5
5. Resim dersi yaptırıyorum	4	1,6	3	1,0	7	1,4
6. T.V. izlettiriyorum	3	1,4	2	0,6	5	0,9
7. (Diğer)	12	5,6	5	1,7	17	3,3
Toplam	201	-	216	-	417	-

(*)Birden fazla yanıt verildiği için yüzdelere n = 216, n = 295 N = 511 üzerinden alınmıştır.

Tablo 6'de beden eğitimi dersi yapılmadığında öğrencilerin nasıl bir tepki gösterdiklerine yönelik görüşlere yer verilmiştir. Bu tabloya göre öğretmenler, birinci sırada öğrencilerin bu durumdan "hoşlanmadıklarını" belirtmişlerdir. İkinci sırada öğrencilerin "üzüldüğünü" ve üçüncü sırada da "mutlaka dersin yapılmasını istedikleri" biçiminde görüş belirtilmiştir.

Tablo 6: Beden Eğitimi Dersi Yapılmaması Durumunda Öğrenci Tepkilerinin Dağılımı

Öğrencilerin Tepkileri	Bayan		Erkek		Toplam*	
	n	%	n	%	n	%
1. Bu durumdan hoşlanmıyorlar	117	54,2	144	48,8	261	51,1
2. Üzülüyorlar	116	53,7	130	44,0	246	51,7
3. Mutlaka dersin yapılmasını istiyorlar	106	49,1	136	46,1	242	47,4
4. Dersin dışarıda yapılmasını istiyorlar	67	31,0	110	37,3	177	34,6
5. Nedenini soruyorlar, sorguluyorlar	74	34,3	75	25,4	149	29,2
6. Bir sonraki derse ilgileri azalıyor	12	5,5	19	6,4	31	6,1
7. Herhangi bir sorun yaşanmıyor	12	5,5	5	1,7	17	3,3
8. Diğer	-	-	3	1,0	3	0,6
Toplam	404	-	622	-	1026	-

(*) Birden fazla yanıt verildiği için yüzdelere n: 216, n: 295, N: 511 üzerinden alınmıştır.

Tablo 7: Beden Eğitimi Dersinin Amaca Uygun Yürütülebilmesine İlişkin Öneriler.

Öneriler	Bayan		Erkek		Toplam*	
	n	%	n	%	n	%
1. Beden eğitimi dersini branş öğretmenleri yürütsün	190	88,0	246	83,4	436	85,3
2. Öğretmen eğitiminde bu konuya daha fazla önem verilsin	69	31,9	133	45,1	202	39,5
3. Kaynak, malzeme ve hizmet içi eğitimle desteklenmeli	64	29,6	75	25,4	139	27,2
4. Sınıf öğretmenleri dersi yürütecek kişilerden seçilsin	26	12,0	40	13,6	66	12,9
5. Diğer	5	2,3	20	6,8	25	4,9
Toplam	354	-	514	-	868	-

(*) Birden fazla yanıt verildiği için yüzdeler n: 216, n: 295, N: 511 üzerinden alınmıştır.

Tablo 7'de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinin amaca uygun biçimde yürütülebilmesine ilişkin önerileri yer almaktadır. Bu tabloya göre; ilk sırada "beden eğitimi dersinin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesini", ikinci sırada "öğretmen eğitiminde beden eğitimi dersine daha fazla yer verilmesini" ve üçüncü sırada da "kaynak, malzeme ve hizmet içi eğitimle öğretmenlerin desteklenmesi" gerektiği biçiminde görüş ileri sürmüşlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin % 21,2'sinin beden eğitimi dersi almadan göreve başlamış olmaları (Tablo 2) çocuğun harekete ve oyuna yönelik doğal ilgi ve eğiliminin uygun biçimde yönlendirilememesi anlamına gelmektedir. Diğer taraftan eğitim fakültelerinin dışından da sınıf öğretmeni olarak atamaların yapılmış olması (Tablo 2) bu sürece olumsuz katkı sağladığı da söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin %58,2'si beden eğitimi derslerini istenen biçimde yürütemediklerini ifade etmiş olmaları verimli ve üretken bir eğitimin yapılamadığı ve öğretim programında bulunan bu dersin geçirildiği biçiminde yorumlanabilir (Tablo 3). Bu bulgu Beydoğan ve Şirinkan⁽⁴⁾, ve Koçyiğit ve Çobanoğlu'nun⁽¹¹⁾ yaptıkları araştırma bulgularıyla da desteklendiği görülmüştür.

Beden eğitimi derslerinin istenilen biçimde yürütülmesini engelleyen faktörlerin başında yeterli araç-gereç, malzeme ve salon eksikliğinin gösterilmiş olması; okulların alım gücünün düşük olduğu ve okul yapımlarında sadece dersliklerin inşa edilip saha ve salonun düşünülmediği anlamına gelir ki bu da sporun tabana yayılmasını olumsuz etkileyen bir faktör olarak algılanmalıdır (Tablo 4). Buna bağlı olarak, branş öncesi ve branşa yönelik temel eğitimin yer aldığı ilköğretim okullarında gelişim sürecindeki çocuk fizyolojik, psikolojik ve zihinsel yönden

yetişkinlik döneminin temel özelliklerini almaktadır. Koçyiğit ve Öztürk'ün⁽¹¹⁾ tespitine göre, sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun temel spor eğitimi almış olsalar dahi beden eğitimi dersini verebilecek bilgi, beceri ve istekleri yoktur. Bu nedenle, beden eğitimi dersine gereken önemi vermemektedirler.

Sınıf öğretmenleri beden eğitimi derslerinde öğrencileri açık havaya çıkarmadan sınıfta tutarak sınıf içi oyunlar oynattığı, diğer derslere çalıştırdıklarını ilk sıralarda belirtmişlerdir (Tablo 5). Bu bulgunun tartışılmasına yönelik Çamlıyer ve Çamlıyer'in⁽²⁾ şu görüşlerine katılmaktayız; "Çocuklar minyatür bir yetişkin değildir. Çocuğun ihtiyaçları, ilgileri, kapasitesi, yetenekleri ana-baba ve diğer yetişkinlerin çocukluk dönemlerinden çok farklıdır. Bu farklılıklar uygun bir eğitimle kapatılabilir ve normalleştirilebilir. Bu süreçte beden eğitiminin apayrı bir yeri vardır. Bu nedenle ilköğretim okullarımızdaki beden eğitimi dersleri birçok öğretmen ve yöneticinin de düşündüğü gibi sadece oyun oynayıp rahatlayabilecekleri bir ders olarak düşünülmemelidir. Bu düşünce yine bazı öğretmenlerin "zaten çocuk sürekli oyun oynuyor bu derste de mi oyun oynatayım, o halde matematik, Türkçe çalışsın daha iyi" düşüncesine itmekte ve öyle de davranılmaktadır. Bundan dolayı da ilköğretim okulları beden eğitimi programlarında beden eğitimi dersi sadece bir oyun saati olarak düşünülmektedir. Bu ders kapsamında geliştirilmesi gereken temel davranışlar, alışkanlıklar ve beceriler göz ardı edilmektedir. Oysa bilinmelidir ki becerisi olan, becerisi geliştirilmiş çocuk oyun oynayabilir ve oyunlarını yaratıcı bir şekilde geliştirebilir. Bu dersler çocukların kendi yeteneklerini tanıyacakları, başkalarınınkini gözleyip kendisiyle karşılaştırabileceği ve buna göre hareketlerini ayarlamayı öğrenecekleri bir laboratuvar niteliğinde olan derslerdir, ve öyle de düşünülmelidir.

Beden eğitimi derslerinin istenen biçimde yürütülebilmesi için öğretmenlerin ağırlıklı olarak, ilk sırada, bu dersin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesinin daha yararlı olacağı biçimindedir (Tablo 7). Elde edilen bu bulgu Koç ve Çobanoğlu'nun⁽¹⁰⁾ yaptıkları çalışmayla da desteklenmektedir. Sonuçta, bulgulardan sağlanan ipuçları ve tartışmalardan hareketle; özel bir yetenek ve çaba gerektiren beden eğitimi dersinin yeterli eğitim almamış ve bu amaca yönelik seçilerek eğitilmemiş bir öğretmen tarafından başarıyla uygulanması da beklenmemelidir.

Bu bulgular ışığında;

1. Beden eğitimi ve Spor Yüksekokulları bünyesinde ilköğretime yönelik öğretmen yetiştirme programlarının açılması,
2. İlköğretimde görev yapan branş beden eğitimi öğretmenlerinin I. Kademedede bulunan beden eğitimi derslerini yürütmekle görevlendirilmesi,
3. İlköğretim I. Kademeye Milli Eğitim Bakanlığı tarafından branş öğretmeni atanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Beydoğan, Ö., Şirinkan, A. (1998), "İlköğretimde Beden Eğitimi Spor İhtiyacı ve Karşılabilme Düzeyi", I. Spor Kongresi Bildirileri, (16/18 Mart 1998), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
2. Çamlıyer, H., Çamlıyer, H. (2001), Eğitim Bütünlüğü İçinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun, Manisa: Emek Matbaacılık.
3. Çeliksoy, M.A. (2000), Küçük Yaş Gruplarında Hentbol Öğretim Yöntemleri ve Uygulamaları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları..
4. Davison, B. (1998), Creative Physical Activities and Equipment, United States:Human Kinetics.
5. Fidan, N., Erden, M. (1998), Eğitime Giriş, İstanbul: Alkım Yayıncılık.
6. Gallahue, D. L., Donnelly, F. C. (2003), Developmental Physical Education for All Children, 4th. Ed. United States:Human Kinetics.
7. Graham, G., Holt, S. A., & Parker, M. (2001), Children Moving: A Reflective Approach to Teaching Physical Education, Fifth Ed. California: Mayfield Publishing Company.
8. Hankin, T. (1997), facilitating Discovery: Student-Centered Teaching Strategies in the Tecnique Class, Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 68, 1.
9. Kangalıl, M., Dönmez, B. (2004), "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri (Sivas Örneği)", Milli Eğitim Dergisi, 159.
10. Koç, Ş., Çobanoğlu, Y. (1993), "İlköğretimde Beden Eğitimi Derslerinin Uygulanmasında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma", Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu (16/18 Aralık 1993), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
11. Koçyiğit, F., Öztürk, F. (1991), "İlkokul ve İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi Uygulama Sorunu", I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu (19/21 Aralık 1991), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
12. MEB. (1998), Beden Eğitimi Öğretmen Kılavuzu (İlköğretim 1.-5.Sınıf), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
13. MEB. (2001). İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesi. Tebliğler Dergisi. Ankara: İlköğretim Genel Müdürlüğü.
14. Menteşe, S. (1991), "Ülkemizdeki Okullarda Görev Yapan İlkokul Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çeşitli Sıkıntıları ve Beden Eğitimi Dersleri", I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu (19/21 Aralık 1991), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
15. Meydan, S., Okutan, Ö. (1992), Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
16. Özmen, Ö. (1999), Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni, Ankara: Bağırman Yayınevi.
17. Parker, M., Hellison, D. (2001), Teaching Responsibility in Physical Education: Standards, outcomes, and Beyond, Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 72, 9.
18. Pehlivan, Z. (1998), "Nitelikli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirme", I. Spor Kongresi Bildirileri, (16/18 Mart 1998), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
19. Pehlivan, Z. (1999), "Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Çağdaş Bir Programın Genel Özellikleri", Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı Sempozyumu I: Bildiriler. (29/30 Haziran 1999), Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.
20. Pehlivan, Z. (2001), "İlköğretime Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme", II. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Sempozyumu, (21/23 Aralık 2001), Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.

21. Resmi Gazete (1973), Milli Eğitim Temel Kanunu. Kanun No: 1739, Tarih: 24.6.1973, No: 14574.
22. Sönmez, V. (2000), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Arı Yayıncılık.
23. Taşkiran, Y. (1997), Hentbolde Performans, Ankara: Bağırğan Yayınevi.
24. Varış, F. (1994), Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Atlas Kitapevi.
25. West, D.A., Bucher, C.A. (1995), Physical Education and Sport, McGraw-Hill.
26. YÖK (1998), Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Öğretim Programı, Ankara: YÖK Dökümantasyon Merkezi.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULLARINDAKİ FİZİKİ ORTAMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Süleyman Murat YILDIZ *

Müslim BAKIR **

ÖZET

Bu araştırmada, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'na ait fiziki ortamların değerlendirilmesi amaçlanmış ve çalışmaya 23 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan 870 öğrenci ile 330 öğretim elemanı katılmıştır. Kalite ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin istatistiksel analizleri, SPSS 12.0 paket programında yapılarak aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplar arası farklılığı bulmak için bağımsız grup t testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'na ait fiziki ortamların ne çok iyi ne de zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında öğrenciler ve öğretim elemanları fiziki ortamların yeterliliğini "önemli" olarak görmüşlerdir. Ayrıca, hem mevcut durumda hem de önem derecesinde gruplar arasındaki farklılık $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Fiziksel Ortam.*

Geliş tarihi: 17.10.2005; Yayına kabul tarihi: 20.02.2006

* Muğla 75. Yıl Fen Lisesi, MUĞLA

** Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İSTANBUL

THE EVALUATION OF PHYSICAL ENVIRONMENTS IN SCHOOLS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

SUMMARY

The aim of the study is to evaluate the physical environments in schools of physical education and sports and 870 students and 330 faculty members from 23 schools of physical education and sports participated the study. The analysis of the data collected through quality scale was carried out through SPSS 12.0. arithmetic means and standard deviations were calculated. In order to reveal the difference among the groups, t-test was used. As a result, it was found that the physical environments in the schools of physical education and sports are neither very good nor bad. Besides this, the state of physical environments are perceived to be "important" by both students and faculty members. Moreover, for both current state and degree of importance attached, the difference among the groups was found to be significant at the level of $p < 0,001$.

Key Words: Schools of Physical Education and Sports, Physical Environment.

GİRİŞ

Eğitim ile ilgilenen bilim adamları okulların fiziki ortamını öğrenciler ile öğretim elemanları açısından önemli olarak görmektedirler. Özellikle öğrenciler, okulu ilk olarak dış görünüşleriyle ve iç donanımlarıyla tanımakta ve sevmektedirler. Bu sebeple okulun fiziksel yapısı öğrencilerin okula ve derslerine yönelik tutumlarını⁽⁹⁾ ve psikolojilerini etkilemektedir⁽²¹⁾. Yapılan araştırmalar, fiziksel ortamın öğrencilerin davranışları yanında öğrencilerle aynı ortamda çalışan kişilerin davranışlarını da doğrudan etkileyebileceğini önemle vurgulamaktadır⁽⁵⁾.

Okul binası, eğitim kalitesini etkileyen etmenlerin başında gelmektedir. Bunun yanında; okulun öğrenci, öğretim elemanı ve diğer personel açısından ulaşılabilir bir yerde kurulmuş olması, kurulduğu arazinin büyüklüğü, çevresindeki yeşillik alan, okulun amaçlarına yönelik tesislerin varlığı ve donanımı, dersliklerin ve diğer birimlerin nitel ve nicel olarak yeterliliği, tuvaletlerin ve duşların varlığı, tüm birimlerin havalandırılması, ısıtılması, ışıklandırılması gibi faktörler eğitim-öğretimin kalitesini etkilemektedir⁽¹³⁾. Özellikle öğrenci-öğretim elemanı ilişkileri büyük ölçüde bu fiziksel faktörlerden etkilenmektedir⁽⁴⁾. Bundan dolayı, okulun öncelikle öğrenci, öğretim elemanı ve diğer personelin temel fiziksel, bilimsel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemesi gerekir⁽⁹⁾.

Eğitimde verimlilik üzerine yapılan araştırmalarda, okuldaki fiziksel ortamın öğretim elemanlarının etkinliği ile öğrencilerin başarıları üzerinde etkili ve önemli olduğu bildirilmektedir⁽¹⁹⁾. Bu önemden hareketle bu çalışmada, yükseköğretim kurumlarından birisi olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının fiziki ortamlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Veri Toplama Aracı

Araştırma genel tarama modeline göre yürütülmüştür⁽¹⁴⁾. Bu modele göre yürütülen araştırmada Yıldız⁽²³⁾ tarafından geliştirilmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmış olan kalite ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerde algı yoluyla, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda yer alan öğretim elemanları ve öğrencilerden "fiziki ortamlar" başlığı altındaki faktörlere karşı "mevcut durum"u ortaya koyması ve buna yönelik "önem derecesi"ni belirtmesi istenmiştir. Mevcut durumun derecelendirmesi ["Çok İyi", "İyi", "Orta", "Zayıf", "Çok Zayıf" gösterecek şekilde] beşli derecelendirme ölçeği üzerinde, önem derecesinin derecelendirmesi ise ["Benim İçin Önemli", "Benim İçin Ne Önemli-Ne Önemsiz", "Benim İçin Önemsiz" gösterecek şekilde] üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde yapılmıştır.

Araştırma Evreni, Örnekleme ve Uygulaması

Araştırma evrenini başta 35 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) ile 2 Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu (SBTYO) oluşturmuştur. Bu amaçla, tüm BESYO ile SBTYO Müdürlükleri'ne araştırma için izin dilekçesi gönderilmiştir. İzin dilekçesine cevaben; 21 BESYO ile 2 SBTYO Müdürlüğü'nden "...yüksekokulumuzda çalışma yapmanız uygun görülmüştür" yanıtı gelmiş, 14 BESYO Müdürlüğü'nden ise yanıt alınamamıştır. Bunun sonucunda, 21 BESYO ile 2 SBTYO (bundan sonra BESYO olarak geçecektir) örneklem olarak kabul edilmiştir. Ardından, olumlu yanıt gelen BESYO'larla temas kurularak anketörler belirlenmiş, öğretim elemanları ve öğrencilere ait ölçekler ve bunlara ait uygulama yönergesi, iadeli taahhütlü posta ile anketörlere ulaştırılmıştır. Anketörler tarafından uygulanan ölçekler aynı yöntemle araştırmacının adresine tekrar gönderilmiştir. Bu uygulama Ocak-Nisan 2005 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

Öğrencilerin sayısı, 2001 ÖSYM kılavuzunda yer alan BESYO'ların alacakları öğrenci kontenjanına göre belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının sayıları ise, ilgili BESYO'ların yüksekokul sekreterliklerinden öğrenilmiştir. Böylece; öğrenci açısından evrenin (n=2700) %32,2'sine, öğretim elemanları açısından ise (n=897) %36,7'sine ulaşılmıştır. Buna göre; gönderilen, dönen, iptal edilen ve geçerli sayılan ölçeklerle ilgili ayrıntılar şu şekilde oluşmuştur (Tablo 1):

Tablo 1: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına Gönderilen, Dönen, İptal Edilen, Geçerli Sayılan Ölçeklerin Üniversitelere Göre Dağılımları

	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU	İNSAN KAYNAKLARI	GÖNDERİLEN	DÖNEN	İPTAL	GEÇERLİ
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	31	17	0	17
		Öğrenci	40	39	1	38
2	Adnan Menderes Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	17	11	0	11
		Öğrenci	50	37	7	30
3	Akdeniz Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	37	19	0	19
		Öğrenci	50	31	2	29
4	Anadolu Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	25	25	1	24
		Öğrenci	60	49	4	45
5	Atatürk Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	36	23	0	23
		Öğrenci	60	28	3	25
6	Celal Bayar Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	40	10	0	10
		Öğrenci	100	87	18	69
7	Çukurova Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	36	7	0	7
		Öğrenci	60	47	3	44
8	Dicle Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	18	12	0	12
		Öğrenci	60	42	8	34
9	Dumlupınar Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	23	9	0	9
		Öğrenci	50	33	5	28
10	Fırat Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	10	4	0	4
		Öğrenci	60	40	8	32
11	Gazi Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	55	23	3	20
		Öğrenci	60	45	6	39
12	Gazi Üniversitesi Kastamonu BESYO	Öğretim Elemanı	13	7	0	7
		Öğrenci	40	30	3	27
13	Gaziosmanpaşa Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	11	9	0	9
		Öğrenci	60	35	3	32
14	Hacettepe Üniversitesi SBTYO	Öğretim Elemanı	53	29	0	29
		Öğrenci	20	17	0	17
15	Kafkas Üniversitesi Sarıkamış BESYO	Öğretim Elemanı	16	9	0	9
		Öğrenci	60	37	1	36
16	Mersin Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	14	9	0	9
		Öğrenci	50	32	6	26
17	Muğla Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	22	19	0	19
		Öğrenci	60	51	3	48
18	Mustafa Kemal Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	17	7	0	7
		Öğrenci	45	42	3	39
19	Niğde Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	22	15	0	15
		Öğrenci	60	40	8	32
20	Pamukkale Üniversitesi SBTYO	Öğretim Elemanı	28	13	0	13
		Öğrenci	60	39	3	36
21	Selçuk Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	45	28	0	28
		Öğrenci	100	72	6	66
22	Sütçü İmam Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	12	7	0	7
		Öğrenci	60	37	2	35
23	Trakya Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	24	22	0	22
		Öğrenci	90	69	6	63
	TOPLAM	Öğretim Elemanı	605	334	4	330
		Öğrenci	1355	979	109	870

Sınırlılıklar ve Varsayımlar

Araştırma,

1. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında yer alan öğretim elemanları ve öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

2. Öğretim elemanlarının alan ve unvanlarında herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir.

3. Öğrenciler "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümleri'nin 4. sınıfları" ile sınırlandırılmıştır.
4. sınıf öğrencilerinin fiziki ortamlara yönelik algılamalarının daha yerleşmiş ve netleşmiş olacağı varsayımından ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü'nün, BESYO'ların genelinde bulunmasından ve dolayısıyla homojen bir yapı oluşturacağından böyle bir tercihte bulunulmuştur.

4. Veri toplama aracı fiziki ortam boyutu ve buna ait maddelerle sınırlandırılmıştır. Bunun yanında bu maddelerin BESYO'lardaki fiziki ortamların durumunu ölçtüğü varsayılmıştır.

İstatistik Analiz ve Değerlendirme

Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 12.0 paket programında yapılmıştır. Öğretim elemanları ve öğrencilerin algılamalarından elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplar arası farklılığı bulmak için bağımsız grup t testi kullanılmıştır. Aralarındaki fark $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı kabul edilmiştir (3,17).

Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgularla ilgili, BESYO'lardaki fiziki ortama yönelik değerlendirmeler aşağıdaki puan aralıklarına göre yapılmıştır (6,11,18,19):

"Mevcut Durum"a yönelik değerlendirmelerin puan aralıkları:

1.00 - 1.79 Çok Zayıf

1.80 - 2.59 Zayıf

2.60 - 3.39 Orta

3.40 - 4.19 İyi

4.20 - 5.00 Çok İyi

"Önem Derecesi"ne yönelik değerlendirmelerin puan aralıkları:

1.00 - 1.66 Benim İçin Önemsiz

1.67 - 2.32 Benim İçin Ne Önemli-Ne Önemsiz

2.33 - 3.00 Benim İçin Önemli

BULGULAR

Tablo 2: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Fiziki Ortamların Mevcut Durumu ve Önem Derecesi

FAKTÖRLER	GRUPLAR	MEVCUT DURUM				ÖNEM DERECESİ			
		X	SS	t	P	X	SS	t	P
Dersliklerin Yeterliliği	Öğrenci	3,21	1,21	-9,270	,000*	2,87	,38	-2,782	,005**
	Öğt. Elemanı	3,90	,98			2,93	,27		
Öğretim Elemanlarına Ait Odaların Yeterliliği	Öğrenci	3,71	1,12	1,091	,276	2,51	,72	-9,641	,000*
	Öğt. Elemanı	3,63	1,24			2,90	,32		
Laboratuvarların (bilgisayar, biyomekanik, performans, vb.) Yeterliliği	Öğrenci	2,62	1,28	-7,836	,000*	2,88	,39	-1,377	,169
	Öğt. Elemanı	3,25	1,17			2,91	,30		
Spor Tesislerinin Yeterliliği	Öğrenci	2,97	1,43	-7,302	,000*	2,95	,26	-,496	,620
	Öğt. Elemanı	3,62	1,18			2,96	,19		
Konferans Salonunun Yeterliliği	Öğrenci	2,59	1,37	-6,824	,000*	2,75	,51	-3,102	,002**
	Öğt. Elemanı	3,19	1,34			2,85	,36		
Duş ve Tuvaletlerin Yeterliliği	Öğrenci	2,80	1,42	-8,880	,000*	2,92	,32	,816	,415
	Öğt. Elemanı	3,57	1,16			2,90	,30		
Tüm Birimlerin Temizliği	Öğrenci	3,14	1,27	-5,457	,000*	2,91	,34	-1,433	,152
	Öğt. Elemanı	3,57	1,09			2,94	,24		
Tüm Birimlerin Isınması	Öğrenci	2,99	1,40	-7,701	,000*	2,92	,31	-,818	,414
	Öğt. Elemanı	3,65	1,07			2,94	,24		
Kantin ve Kafeteryaların Yeterliliği	Öğrenci	2,63	1,34	-6,886	,000*	2,81	,48	-,638	,523
	Öğt. Elemanı	3,21	1,20			2,83	,42		
FİZİKİ ORTAMLAR	Öğrenci	2,96	,92	-9,448	,000*	2,84	,25	-4,642	,000*
	Öğt. Elemanı	3,51	,84			2,91	,20		

* p<0,001, **p<0,01

"Dersliklerin yeterliliği" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "orta" derecede algılamakta, öğretim elemanları ise "iyi" derecede algılamışlardır (p<0,001). Ancak, öğrencilerin "orta" olarak algıladığı mevcut durumun "iyi" derece sınırına yakın olduğu da dikkat çekmektedir. Ayrıca bu faktörü öğrenciler ve öğretim elemanları "önemli" olarak algılamış, ancak aralarında p<0,01 düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılık, öğretim elemanlarının bu faktörü öğrencilere göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklanmaktadır.

Öğrenciler ve öğretim elemanları "öğretim elemanlarına ait odaların yeterliliği" faktörüne ait mevcut durumu "iyi" derecede algılamış ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayrıca bu faktörü öğrenciler ve öğretim elemanları "önemli" olarak algılamış, ancak aralarında

$p < 0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılık, öğretim elemanlarının bu faktörü öğrencilere göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, öğrenciler bu faktörü her ne kadar "önemli" olarak algılamışlarsa da bu algı "ne önemli-ne önemsiz" sınırına yakın olduğu dikkati çekmektedir. Bu durumda öğrencilerin "öğretim elemanlarına ait odaların yeterliliği"ni fazla önemsemedikleri söylenebilir.

Öğrenciler ve öğretim elemanları "laboratuvarların (bilgisayar, biyomekanik, performans, vb.) yeterliliği" faktörüne ait mevcut durumu "orta" derecede algılamışlar ancak aralarında $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, öğretim elemanlarının bu faktörü öğrencilere göre daha yüksek derecede algılamalarından kaynaklanmaktadır. Öğrenciler bu faktörü her ne kadar "orta" derecede algılamışlarsa da bunun, "zayıf" sınırına çok yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar, ancak aralarında herhangi anlamlı bir fark bulunmamıştır.

"Spor tesislerinin yeterliliği" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "orta" derecede algılamakta, öğretim elemanları ise "iyi" derecede algılamışlardır ($p < 0,001$). Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar, ancak aralarında herhangi anlamlı bir fark bulunmamıştır.

"Konferans salonunun yeterliliği" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "zayıf" derecede algılamakta, öğretim elemanları ise "orta" derecede algılamışlardır ($p < 0,001$). Ayrıca bu faktörü öğrenciler ve öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar ve aralarında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farklılık, öğretim elemanlarının bu faktörü öğrencilere göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklanmaktadır.

"Duş ve tuvaletlerin yeterliliği" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "orta" derecede algılamakta, öğretim elemanlarının ise "iyi" derecede algıladığı ortaya çıkmıştır ($p < 0,001$). Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar ancak aralarında herhangi anlamlı bir fark bulunmamıştır.

"Tüm birimlerin temizliği" ile "tüm birimlerin ısınması" faktörlerinde öğrenciler mevcut durumu "orta" derecede algılamakta, öğretim elemanlarının ise "iyi" derecede algıladığı ortaya çıkmıştır ($p < 0,001$). Ayrıca bu faktörleri hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar ancak aralarında herhangi anlamlı bir fark bulunmamıştır.

"Kantin ve kafeteryaların yeterliliği" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "orta" derecede algılamakta, öğretim elemanlarının ise "iyi" derecede algıladığı görülmektedir ($p < 0,001$). Öğrenciler bu faktörü her ne kadar "orta" derecede algılamışlarsa da, bunun "zayıf" sınırına çok yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar, ancak aralarında herhangi anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Genel anlamda değerlendirildiğinde, "fiziki ortamlar"ın mevcut durumunu öğrenciler "orta"

derecede algılarken, öğretim elemanları ise "iyi" derecede algılamışlardır ($p < 0,001$). Öğretim elemanları mevcut durumu her ne kadar "iyi" olarak algılamışlarsa da, bunun "orta" derece sınırına yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu faktörü öğrenciler ve öğretim elemanları "önemli" olarak algılamış, ancak aralarında $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, öğretim elemanlarının fiziki ortamları öğrencilere göre daha fazla önemsemelerinden kaynaklanmaktadır (Tablo 2).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Fraser⁽¹⁰⁾, eğitimde istenen verimin alınabilmesi açısından fiziksel ortamın önemli olduğunu ve hedeflere ulaşma konusunda da bir gösterge olarak kabul edilebileceğini bildirmektedir. Çilenti⁽⁷⁾, fiziksel olanakların, öğrenci yetiştirilmesini olumlu ya da olumsuz etkilemekte olduğunu, ayrıca bina, tesis ve donatımın eğitimin yapılacağı yeri ve bu yerin niteliklerini belirlemekte olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında Üstüner ve arkadaşları⁽²²⁾, fiziksel alanların ve binaların yetersizliğini, okulun zayıf yönü olduğunu belirtmektedirler. Akar⁽¹⁾, okulun fiziksel yapısının öğrencilerin her türlü gereksinmelerini karşılayacak yeterlilikte olması gerektiğini, Muter ve Gökbunar⁽¹⁶⁾ ise, fiziki mekan ve araç-gereç yetersizliklerinin eğitim kalitesini olumsuz olarak etkileyeceğini bildirmektedir. Aktan⁽²⁾, yükseköğretim kurumlarında fiziki ve akademik altyapının (bina, spor tesisleri, konferans salonu, laboratuvarlar vb.) yeterli olması durumunda kaliteli insan yetiştirilebileceğinden söz edilebileceğini ifade etmektedir. Güven⁽¹²⁾ de, ülkemizdeki okulların bir kısmının, çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek fiziki yapıdan yoksun olduğunu, ayrıca günümüzün teknolojik yeniliklerinin okul yapılarına yansıtılmadığını belirtmektedir. Öte yandan, Kaya⁽¹⁵⁾ gerekli fiziki olanaklar hazırlanmadan yeni yüksekokulların açılmış olduğunu bildirmektedir.

Ayrıca, Çimen ve Ekenci⁽⁶⁾ ile Temel ve Sunay⁽²⁰⁾ yaptıkları araştırmalarda beden eğitimi ve spor programı uygulayan okulların derslik sayısının yeterli olmadığını bulmuşlardır. Araştırmamızda ise, öğrencilerin dersliklerin yeterliliklerini "iyi" dereceye yakın, öğretim elemanlarının ise "iyi" derecede algılamış olması, BESYO'ların gün geçtikçe derslik bağlamında fiziki yapıya kavuşmakta olduğunu göstermektedir. Bunun yanında Temel ve Sunay⁽²⁰⁾ yaptıkları araştırmada beden eğitimi ve spor programı uygulayan okulların çoğunda yeterli laboratuvar araç gereç ve malzemelerinin olmadığı sonucuna varmışlardır. Bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Nitekim öğrenciler ve öğretim elemanları "laboratuvarların yeterliliği" faktörüne ait mevcut durumu "orta" derecede algılamışlardır.

Sonuç olarak, öğrenci ve öğretim elemanlarının algılarına göre BESYO'lara ait fiziki ortamların ne çok iyi ne de zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca hem öğrenciler hem de öğretim elemanları fiziki ortamların yeterliliğini "önemli" olarak görmektedirler. Bu bağlamda, BESYO'ların fiziki anlamda çağdaş eğitim düzeyine çıkarılması, daha nitelikli bir eğitim ortamının oluşmasında önemli bir adım olacaktır. Bu adımdan hareketle aşağıdaki öneriler verilebilir:

1. Öğretim etkinliğinin daha sağlıklı yapılabilmesi için okul içerisindeki dersliklerin yeterli olması gerekmektedir.
2. Öğretim elemanlarının verimliliğini artırabilmek için, yeterli odalar tahsis edilerek rahat çalışma ortamı yaratılmalıdır.
3. Bilgisayar, biyomekanik, performans vb. gibi laboratuvarlar oluşturulmalıdır.
4. İhtiyaca cevap verebilecek nitelikte spor tesisleri bulunmalıdır.
5. Bilimsel etkinliklerin rahat ortamlarda gerçekleştirilebilmesi için konferans salonları bulunmalıdır.
6. Öğrenci sayılarına ve sağlık koşullarına uygun lavabo, tuvalet ile duşlar var olmalıdır.
7. Okul toplumunun sağlığı açısından okuldaki tüm birimlerin temiz olması gerekmektedir.
8. Öğretimin daha etkili olabilmesi için soğuk havalarda birimler iyi ısıtılmalıdır.
9. Kantin ve kafeteryalar, öğrencilerin boş zamanlarını geçirmeleri ve ihtiyaçlarını gidermeleri açısından okulda olması gereken fiziksel mekânlardan biri olarak görülmelidir.

KAYNAKLAR

1. AKAR, İ.: Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler. Sınıf Yönetimi. Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002, s:35.
2. AKTAN, C.C.: Yükseköğretimde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanması. http://www.canaktan.org/egitim/universite-reform/toplam-kalite.htm#_edn4, 23.03.2004.
3. ALPAR, R.: Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik T.C. Başbakanlık GSGM, Ankara, 2000.
4. AYDIN, A.: Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara, 1988, s:34.
5. BULL, S.L., SOLITY, J.E.: Classroom Management: Principles to Practice. Routledge, London, 1987.
6. CAN, N.: "Eğitim Örgütlerinde İnsan Kaynakları Yönetiminin Bütünleştirme İşleviyle İlgili Görevleri". Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt V, Sayı 1, Ocak 2002, s:227-243.
7. ÇİLENTİ, K.: Eğitim Teknolojisi ve Öğretim. Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1984.
8. ÇİMEN, Z., EKENCİ, G.: "Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Örgüt Kültürü". Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt VII, Sayı 2, Nisan 2002, s:41-56.
9. ERDEN, M.: Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Alkım Yayınları, İstanbul, 1998, s:60.
10. FRASER, B. J.: Research on Classroom and School Climate. Handbook of Research on Science Teaching and Learning, Simon & Schuster and Prentice Hall International, New York, 1994, s:493-541.
11. GÜNBAĞI, İ., ÇEVİK, V.: "Yönetici ve Öğretmenlerin Toplam Kalite Yönetimine İlişkin Görüşleriyle İlgili Bir Araştırma". Milli Eğitim Dergisi, Yıl 32, Sayı 163, Yaz 2004, (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/163/gunbayi.htm>).

12. GÜVEN, K.: Eğitimde Nitelik Geliştirmenin Ekonomik Boyutu. Eğitime Yeni Bakışlar. Mikro Yayınları, Ankara, 2003, s: 390.
13. HESAPÇIOĞLU, M.: Etkin Okul Araştırmaları. Özel Kültür Okulları Eğitim AR-GE Merkezi Yayınları, Nisan 1991.
14. KARASAR, N.: Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1998, s: 79.
15. KAYA, Y.K.: Yükseköğretimde Nitelik. Türk Milli Eğitiminde Kalite Paneli, TSE Matbaası, İstanbul, 1994, s:30.
16. MUTER, N.B., GÖKBUNAR, R.: 21. Yüzyıla Doğru Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Çağdaştırılması. Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No:600/13, İstanbul, 2000, s:7.
17. ÖZDAMAR, K.: Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi T.C. A.Ü. Yayınları No: 1001, Fen Fakültesi Yayınları, No:11, Eskişehir, 1997.
18. PEKER, M., MİRASYEDİOĞLU, Ş., YALIN, H.İ.: "Öğrenme Stillerine Dayalı Matematik Öğretimi". Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 4, Güz 2003, s: 371-384.
19. ŞEN, H.Ş., ERİŞEN, Y.: "Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğretim Elemanlarının Etkili Öğretmenlik Özellikleri". Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 1, 2002, s:99-116.
20. TEMEL, C., SUNAY, H.: "Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programlarına İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri". Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154, Kış-Bahar 2002, (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/temel.htm>).
21. ULUDAĞ, Z., ODACI, H.: "Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan". Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154, Kış-Bahar 2002, (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/uludag.htm>).
22. ÜSTÜNER, İ.Ş., ARDAHAN, F., OKUTMUŞ, E.: "Eğitimde Stratejik Planlama, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Bolton Koleji Karşılaştırmalı Örneği." Sürekli Kalite İyileştirme Sempozyumu, Haberal Eğitim Vakfı, Başkent Üniversitesi, Ankara, 1997, s:135-139.
23. YILDIZ, S.M.: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında İnsan Kaynaklarının Eğitim Hizmetleri Kalitesine Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, 2005.